ΕΤΟΣ Η' — ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ (ΚΥΠΡΟΥ) ΤΗ 13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1913 — ΑΡΙΘ. 403

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Ἡ συνδρομὴ εἶνε προπληρωτέα ὑποχρεωτική:

Ἐτησία ἐν Κύπρῳ Σελλ. 10
Ἑξάμηνος » 6
Ἐτησία ἐν τῷ ἐξωτερικῷ » 12
Ἑξάμηνος » » 7
Ἐλλοποιήσεις καὶ διατριβαὶ τὴν γραμβὴν Γρ. 2.

ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΦΥΛΑΞ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

Αἱ ἐπιστολαὶ τῇ Διευθύνσει. — Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται. — ΓΡΑΦΕΙΑ: Κεντρικὴ Ὁδός.—Ἀγορὰ Κύκκου ἀριθ. 26. — Τιμὴ ἑκάστου φύλλου γρ. 2. — Ὑπεύθυνος Ἰδιοκτήτης ΕΦΡΑΙΜ Κ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΙΡΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΩΣ

Ἐξακολουθεῖ ἔν τινι μερίδι τοῦ Κυπριακοῦ τύπου ἡ ἐριστικὴ καταντήσασα συζήτησις καὶ ἀντιγνωμία περὶ τῆς μᾶλλον συμφερούσης στάσεως καὶ πολιτείας ἡμῶν, προκειμένου νὰ ἀποφασισθῇ ἡ τύχη τῶν τέως ὑπὸ τὴν Τουρκίαν Ἑλληνικῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου.

Καίτοι ὑπῆρξε διαφωνία καὶ διάστασις, ὁ πόθος καὶ ὁ σκοπὸς τῶν διϊσταμένων εἶνε κοινὸς καὶ ἀναλλοίωτος, ἡ ἐξασφάλισις τῆς ταχίστης ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως τῆς Κύπρου.

Τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἀπησχόλησαν σοβαρώτατα ζητήματα ἐθνικά, τὸ Ἠπειρωτικὸν καὶ τὸ Νησιωτικόν, καὶ πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐνόμισάν τινες παρ' ἡμῖν ὅτι ἔδει νὰ συνδεθῇ καὶ τὸ Κυπριακὸν διὰ γενικῆς, νομιμόφρονος πάντοτε ἐξεγέρσεως καὶ διαμαρτυρίας τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως αὐτοῦ. Οἱ ἐπίσημοι ἀντιπρόσωποι τοῦ τόπου πάντες καὶ μετ' αὐτῶν ὁ ὁ λαὸς καὶ τὸ μεῖζον μέρος τοῦ ἐκπροσωποῦντος κοινὴν γνώμην ἐν τῇ νήσῳ ἐτήρησαν στάσιν ὅλως ἐφεκτικὴν καὶ μεμετρημένην. Χωρὶς νὰ θέλωμεν νὰ ἐμβατεύσωμεν εἰς τὰ ἄδυτα τῶν διεθνῶν ἀνακτοβουλίων, πάντες ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι σπουδαῖα διεκυβεύοντο συμφέροντα ἐθνικά, περισπῶντα ὁλοσχερῶς τὴν προσοχὴν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἡ ἀνακίνησις τοῦ Κυπριακοῦ ἠδύνατο νὰ διαταράξῃ αὐτὴν καινὰ προξενήσῃ οἱανδήποτε βλάβην εἰς συμφέροντα ἐθνικὰ οἱασδήποτε σημασίας. Πρὸ τοιούτου κινδύνου ἡ Κυπ. φιλοπατρία ὑπηγόρευεν αὐταπάρνησιν καὶ ἐθελοθυσίαν· ἐὰν αἱ διεθνεῖς συνθῆκαι καὶ συνδυασμοὶ συμφερόντων ἐπέβαλλον εἰς τὴν ἀγγλικὴν διπλωματίαν τὴν ἀπόδοσιν τῆς Κύπρου μετὰ τῶν ἄλλων νήσων εἰς τὴν Ἑλλάδα, συνέφερε νὰ ἡσυχάζωμεν, ἵνα φανῇ ὅτι τὴν ἐκχώρησιν τῆς Κύπρου ἐποιήσατο ἡ Ἀγγλία ὑπείκουσα εἰς τὴν φωνὴν τῶν συμφερόντων αὐτῆς καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ Κυπρ. λαοῦ· Εἰ δὲ πάλιν ἡ Ἀγγλία ἀπέκρουε πᾶσαν πολιτικὴν μεταβολὴν ἐν Κύπρῳ, δὲν θὰ ἐξεβιάζετο πρὸς τοῦτο ὑπὸ μιᾶς σπασμωδικῆς καὶ παροδικῆς ὅλως ἐξεγέρσεως, ἥτις θὰ ἐξητμίζετο ὡς δρόσος ἐωθινὴ μετὰ μίαν ἔγγραφον διαμαρτυρίαν πρὸς τοὺς κρατοῦντας. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, πιθανώτερον θὰ ἔβλαπτεν ἢ θὰ ὠφέλει τὴν Κυπριακὴν ὑπόθεσιν πρόωρος καὶ ἐφήμερος ἀνακίνησις τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος. Ἄλλως τε πάντοτε ὑπάρχει καιρὸς πρὸς ἐνέργειαν καὶ δρᾶσιν, καὶ πρέπει βαθέως νὰ ἐντυπωθῇ εἰς τὴν διάνοιαν παντὸς Ἕλληνος Κυπρίου, ὅτι θὰ γένηται ἀνάγκη μακρᾶς, συντόνου καὶ ἐπιμόνου δράσεως ἵνα καταστήσωμεν, ὡς καὶ ἄλλοτε, αἰσθητὰ τὰ δίκαια ἡμῶν εἰς τοὺς παρὰ τὸν Τάμεσιν.

Ἐφόσον ἄρα διεκυβεύοντο συμφέροντα ἐθνικὰ ἀλλαχοῦ τῆς Κύπρου—καὶ καθ' ὑπόθεσιν καὶ ὑπόνοιαν μόνον—ἡ Κύπρος ὤφειλε νὰ ἠρεμῇ ἐπιφυλασσομένη ἐν ἄλλῳ καιρῷ πᾶσαν ἐλευθέραν καὶ ἔντονον ἐνέργειαν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως αὐτῆς.

Κατίσχυσεν ἀπολύτως ἡ γνώμη τῆς ἀδιαταράκτου ἠρεμίας καὶ ἐπιφυλάξεως ἐν Κύπρῳ, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσιν ἄλλα σπουδαῖα ἐθνικὰ ζητήματα ἐκκρεμῆ, καὶ οἱ ἀντιφρονοῦντες ἐξ ἀγαθοῦ πάντοτε συνειδότος ὤφειλον νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν γνώμην ταύτην. Ἡ παράτασις τῆς συζητήσεως καὶ ἡ ἔκθεσις καὶ ἀνάλυσις πολιτικῶν καὶ διπλωματικῶν συνδυασμῶν καὶ εἰκασιῶν μὲ **πόζαν** Γκρέϋ, Πουαγκαρὲ, Μπέρχτολδ, Χόλβεγ, Σὰν Γζουλιάνο, ἢ Σαζόνωφ, καταντᾷ εἰς ὀλαρότητα ἄκαιρον.

Ἡ ἐθνικὴ ἀποκατάστασις μιᾶς χώρας δὲν εἶνε παίγνιον τύχης ἢ εὐκαιρίας, ἀλλ' ἔργον τὰ μάλιστα ἐπίπονον καὶ δυσχερέστατον, ἀπαιτοῦν ἀγῶνας μακροὺς καὶ σθεναροὺς καὶ θυσίας ἀπροβλέπτων διαστάσεων· δὲν θὰ ἦτο δὲ σοβαρὸς ὅστις θὰ ἰσχυρίζετο τώρα ἢ ἀργότερον ὅτι ἡ Κύπρος ἠρεμήσασα κατὰ τὴν διευθέτησιν τοῦ νησιωτικοῦ ζητήματος ἀπόλεσε λαμπρὰν εὐκαιρίαν.

Ἐπίκειται ὁ χρόνος τῆς ὁριστικῆς καὶ τελικῆς διευθετήσεως τοῦ τε ἠπειρωτικοῦ καὶ τοῦ νησιωτικοῦ ζητήματος, καὶ μετὰ τὴν διευθέτησιν ταύτην θὰ ἴδωμεν ὅλην τὴν ἐλευθερίαν ἡνωμένης, εὐσταθοῦς καὶ συντόνου δράσεως, ἀλλὰ δράσεως ὀργανωμένης εἰς σύστημα ἱκανὸν νὰ ὑπομείνῃ πάσας τὰς ἀντιξόους περιστάσεις, ὁσονδήποτε ἰσχυρὰς καὶ διαρκεῖς. Λαμπρὸν πάντοτε πρόκειται παράδειγμα ἡ Ἐπτάνησος καὶ ἡ Κρήτη.

Ἂς διευθετηθῶσι τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ἡμῶν πράγματα, καὶ μετὰ τὴν διευθέτησιν τούτων ἂς γένηται καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον ὀργάνωσις κοινοτικὴ μετὰ τάξεως ἱεραρχικῆς καὶ πειθαρχίας στρατιωτικῆς, ὥστε πᾶσα ἡ πολιτικὴ καὶ ἐθνικὴ κίνησις ἐν τῇ νήσῳ νὰ βαίνῃ σταθερῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως πρὸς τὸ προδιαγεγραμμένον τέρμα καὶ πρὸς καθωρισμένον σκοπόν.

Ὑπάρχει ἤδη ἀπὸ χρόνου ἱκανοῦ εἰς τοὺς παρὰ τὸν Τάμεσιν πλήρης ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἐκτίμησις τῶν ἐθνικῶν αἰσθημάτων καὶ πόθων τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κύπρου, ἡ ἐκτίμησις αὕτη ἀπὸ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ κ. Σέρσιλλ ὡς ὑφυπουργοῦ εἰς Κύπρον καὶ σήμερον πρώτου λόρδου τοῦ Ναυαρχείου τῆς Μ. Βρεττανίας θὰ ηὐξήθη καὶ θὰ ἐπετάθη μεγάλως μετὰ τὸν ἐπιδειχθέντα Κυπριακὸν ἡρωϊσμὸν κατὰ τὸν διττὸν ἔνδοξον πόλεμον.

Ὁ κ. Σέρσιλλ ἐν Κύπρῳ ἀπὸ τῆς Ἀμμοχώστου μέχρι Λεμεσοῦ ἐνθυμεῖται πάντοτε ὅτι περιεβάλλετο ὑπὸ κυανολεύκων μόνον σημαιῶν καὶ ἔναυλοι θὰ παραμένωσιν εἰς τὰ ὦτά του καὶ σήμερον αἱ διάτροι καὶ συνεχεῖς κραυγαὶ τοῦ πλήθους ὑπὲρ τῆς **ἑνώσεως τῆς Κύπρου μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος.** Καὶ εἶδε καὶ ἤκουσε ταῦτα ἐν ᾧ χρόνῳ ἡ Ἐλευθέρα Ἑλλὰς ἦτο ἀκόμη τεταπεινωμένη καὶ συντετριμμένη ὑπὸ τῆς πολεμικῆς συμφορᾶς τοῦ 1897. Καὶ τότε ὁ εὐγενέστατος καὶ μεγαθυμότατος Σέρσιλλ μετὰ παρρησίας καὶ γεναιοφροσύνης κατὰ πολὺ ὑπερβάσαν τὴν τοῦ ἀειμνήστου Γλάδστωνος ἔλεγε πρὸς τοὺς διαμαρτυρομένους Τοῦρκους κατὰ τῶν ἐθνικῶν ἐκδηλώσεων τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων:

«Παρετήρησα τὰς θερμὰς ἐθνικὰς διαδηλώσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὴν πληθώραν ἑλληνικῶν σημαιῶν· ἀλλὰ τὰς διαδηλώσεις ταύτας δὲν ἠρμήνευσα ὡς προσβαλλούσας τὴν τιμὴν ἢ ἀξιοπρέπειαν τῆς Μωαμεθ. κοινότητος οὔτε ὅτι ἕτεινον εἰς οἱανδήποτε μείωσιν τῆς ἀγγλ. κυριαρχίας...»

Καὶ πρὸς τὴν Ἐπιτροπείαν τῶν Ἑλλήνων ἀντιπροσώπων ἀπήντα:

«Θεωρῶ φυσικὸν ὅπως ἡ πλειονότης τῶν ἑλληνικῆς καταγωγῆς θρησκείας καὶ γλώσσης κατοίκων ἐπιδιώκωσι τὴν πολιτικὴν ἕνωσιν εὐθαρσῶς καὶ ἐπιμόνως μετὰ τῶν ὁμοίας καταγωγῆς, θρησκείας καὶ γλώσσης ἀδελφῶν αὐτῶν. Τοιαῦτα αἰσθήματα ἀποτελοῦσι παράδειγμα τοῦ πατριωτισμοῦ ὅσυς χαρακτηρίζει πάντοτε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, καὶ φρονῶ ὅτι ὑμεῖς οἵτινες ὑποβάλλετε τὸ αἴτημα (τῆς ἑνώσεως) δὲν θὰ θελήσητε νὰ μὴ σεβασθῆτε τοιοῦτο παρὰ τοῖς ἄλλοις. Φρονῶ ἐπίσης ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μεγαλειότητος θὰ ἀποβλέψῃ μετὰ σεβασμοῦ πρὸς τὸ αἴσθημα τοῦτο.»

Ἐν Λάρνακι πάλιν ὁ κ. Σέρσιλλ ἀπαντῶν εἰς τὴν προσφώνησιν τοῦ τότε Μητροπολίτου Κιτίου καὶ σήμερον Ἀρχιεπισκόπου κ. Κυρίλλου ἐξ ὀνόματος τῆς πόλεως Λάρνακος εἶπεν:

«Τοὺς ἐθνικούς σας πόθους θεωρῶ φυσικοὺς καὶ ἀναγνωρίζω ὡς δικαίους».

Καὶ εἰς ἄλλην ἐπιτροπείαν ἀπήντα:

«Εὑρίσκω πολὺ φυσικὸν τὸν πόθον ὑμῶν ὅπως ἑνωθῆτε μετὰ τῆς ὁλομελείας τῆς εὐγενοῦς Ἑλληνικῆς φυλῆς».

Καθησυχάζων τοὺς Τούρκους ἐν Λεμεσῷ πάλιν ἔλεγε πρὸς αὐτούς:

«Οὐδένα διατρέχετε κίνδυνον παρὰ τῶν πεπολιτισμένων Ἑλλήνων, οἵτινες ἐλευθέρως καὶ νομοταγῶς διαδηλοῦντες τὰ ἐθνικά των αἰσθήματα οὐδένα ἀπειλοῦσι καὶ οὐδὲν πράττουσιν ἀντικείμενον εἰς τοὺς νόμους τῆς χώρας.»

Ἔκτοτε μέχρι σήμερον τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν πράγματα προήχθησαν καὶ ἐμεγαλύνθησαν κατὰ τρόπον θαυμαστόν. Ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ παρὰ τῇ Κυβερνήσει μάλιστα ἐπικρατεῖ ἡ στερρὰ γνώμη ὅτι ἡ Τουρκία πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν Ἀσίαν. καθισταμένη ἀποκλειστικὴ δύναμις ἀσιατική. Ἡ Ἑλλὰς διὰ τῶν δύο ἐνδόξων πολέμων ἀπέβη ἡ πρώτη δύναμις ἐν Ἀνατολῇ, παρὰ τὴν κοτ' ἐπίφασιν προέχουσαν θέσιν τῆς Ρωμουνίας, καὶ εἶνε κυρίαρχος τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου.

Δύναται ἄρα ἀσφαλῶς νὰ κατέχῃ καὶ ὑπερασπίζῃ τὴν Κύπρον κατὰ πάσης τουρκικῆς αὐθαδείας· καὶ ἡ τύχη ταύτης εἶνε εἴπερ ποτε καθωρισμένη, ὅπως ἀποτελέσῃ ἀχώριστον μέλος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει ἐθνογραφικῶς καὶ γεωγραφικῶς.

Ἡ προδιάθεσις ἄρα ὑπάρχει, αἱ συνθῆκαι αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἐν Ἀνατολῇ εἶνε εὐνοϊκώταται καὶ μία συστηματικὴ δρᾶσις ἐπίκαιρος θὰ ἀγάγῃ ἀσφαλῶς εἰς τὸ ποθούμενον τέρμα, καὶ ὁ καιρὸς οὗτος ὑπάρχει πάντοτε, ἐφόσον δὲν διακυβεύονται ἄλλαχοῦ συμφέροντα ἐθνικά, ἅτινα οὐδέποτε θὰ στέρξῃ ἡ Κυπριακὴ φιλοπατρία νὰ παραβλαβῶσι δι' αὐτήν.

Ἐὰν ὑπῆρξέ τις διαφωνία καὶ ἀντιγνωμία, ἐντὸς μικροῦ θὰ ἐκλίπῃ πᾶσα τούτων ἀφορμὴ, καὶ τότε ἡνωμένοι καὶ ὁμόφωνοι θὰ χωρήσωμεν εὐσταθῶς, εὐθαρσῶς καὶ ἀποφασιστικῶς ἐπὶ τὸ ἔργον.

ΑΝΑΓΚΗ ΤΑΧΕΙΑΣ ΛΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ

Ἡ Συνέλευσις ἀπὸ τοῦ π. Σαββάτου ἐν ἀπαρτίᾳ συνεδριάζει καθ' ἑκάστην ἐπὶ ὥρας μακρὰς καὶ συζητεῖ καὶ ἐπεξεργάζεται τὸ σχέδιον τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας. Συγκροτηθεῖσα οὐχὶ διὰ ψηφοφορίας δημοσίας ἀλλ' ἐκλεγεῖσα ἀριστίνδην ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὑπέχει μεγαλειτέραν εὐθύνην ἐνώπιον τοῦ Κοινοῦ, καὶ ἕνεκα τῆς εὐθύνης ταύτης δικαιοῦται νὰ ἐργάζηται ὡς βούλεται δημοσίᾳ ἢ κεκλεισμένων τῶν θυρῶν.

Τὸ Κοινὸν ἐνδιαφέρει κυρίως τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνελεύσεως, ὅταν γνωσθῇ τοῦτο διατυπωθὲν μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐργασιῶν ὑπὸ τύπον Κανονισμοῦ ἢ Νομοσχεδίου, ὅτε ὑπάρχει καιρὸς νὰ κρίνῃ τοῦτο καὶ ἡ κοινὴ γνώμη.

Ἐν τῷ παρόντι, λοιπὸν, ὀφείλομεν νὰ ἀναμένωμεν μετὰ τῆς ἀγαθῆς προσδοκίας ὅτι αἱ ἐργασίαι τῆς ἀριστίνδην Συνελεύσεως θὰ γένωνται ἀποτελεσματικαί.

Πεποίθαμεν ὅτι ἅπαντα τὰ ἔντιμα μέλη τῆς Συνελεύσεως κληρικοί τε καὶ λαϊκοὶ κατενόησαν καὶ ὁμολογοῦσιν ὅτι εἶνε τὰ μάλιστα ἐπιτακτικὴ καὶ κατεπείγουσα ἡ οἰκονομικὴ προπάντων διαρρύθμισις καὶ διοργάνωσις τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Ἄνευ διοργανώσεως ἀσφαλοῦς καὶ ἀκριβοῦς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως οὔτε σωματεῖον, οὔτε ἐπιχείρισις οἱαδήποτε, ἀλλ' οὔτε κράτος δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ. Τὰ καλὰ οἰκονομικὰ ἀποτελοῦσι τὴν κυρίαν δύναμιν πάσης κινήσεως καὶ προόδου. Καὶ εἰς τὴν ἔντιμον καὶ χρηστὴν διαχείρισιν τῆς ὅλης Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, θρονικῆς, μοναστηριακῆς καὶ κοινοτικῆς πρέπει νὰ ἀτραφῇ πρὸ πάντων ἡ προσοχὴ τῆς συντακτικῆς Συνελεύσεως, καὶ οὕτω θὰ τεθῇ ἀσφαλὴς βάσις, ἐφ' ἧς θὰ ἀνεγερθῇ βαθμηδὸν ἐν τοῖς ἔπειτα ἡ βαθμιαία Ἐκκλησιαστικὴ ἀνόρθωσις, ἤτοι ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἀνύψωσις τοῦ κλήρου καὶ ἡ ἐξασφάλισις εἰς αὐτὸν βίου ἐντίμου καὶ ἀξιοπρεποῦς.

Ὅταν διὰ τῆς φανερᾶς καὶ ὑπὸ δημόσιον ἔλεγχον διαχειρίσεως ἁπάσης τῆς ἱερᾶς περιουσίας γένωνται γνωσταὶ αἱ πραγματικαὶ πρόσοδοι καὶ αἱ ἐπιβαλλόμεναι πρὸς τὴν γενικὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀνόρθωσιν ἀνάγκαι, τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα θὰ ἀνακτήσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην του πρὸς τὰς τεταγμένας ἀρχάς, καὶ θὰ παράσχῃ ἐν τῷ μέλλοντι, ὡς παρέσχε καὶ ἐν τῷ παρελθόντι, πᾶσαν δυνατὴν βοήθειαν καὶ συνδρομήν.

Ἡ δυσπιστία ὅμως, ὑφ' ἧς τὸ Κοινὸν κατέχεται ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου, εἶνε δεδικαιολογημένη, καὶ πρέπει αὕτη νὰ ἀρθῇ διὰ τῆς φανερᾶς καὶ ὑπὸ ἔλεγχον διαχειρίσεως τῆς ὅλης Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.

Παρὰ τὸ πλευρὸν ἡμῶν λειτουργεῖ τὸ Μουσουλμανικὸν Ἐβκάφ, ἤτοι ἡ διαχειριστικὴ Ἐπιτροπεία τῆς Μουσουλμανικῆς ἱερᾶς περιουσίας, ἥτις μετ' ἄλλην χρόνον ἀπὸ τῆς διοργανώσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Ἄσμιου ἐπετέλεσε θαύματα.

Ἡ περιουσία τοῦ Ἐβκὰφ ἦτο ἀσήμαντος, μόλις ἀποδίδουσα £700—800 πρὸ δύο δεκάδων ἐτῶν, καὶ αἱ πρόσοδοί του ἀνῆλθον εἰς £3,000 περίπου, ἀποβαίνει δὲ εὐεργετικώτατον εἰς ἅπασαν τὴν Μουσουλμανικὴν Κοινότητα, ἀποτελέσαν σὺν τῷ χρόνῳ σπουδαίαν οἰκονομικὴν καὶ ἠθικὴν δύναμιν παρὰ τῷ μωαμεθανικῷ πληθυσμῷ τῆς Νήσου.

Δαπάναις τοῦ Ἐβκὰφ ἀνεγείρονται καὶ συντηροῦνται Σχολεῖα καὶ κτίζονται τεμένη, ὅπου καὶ πέντε μόνον οἰκογένειαι μουσουλμάνων ὑπάρχουσιν ἐν μέσῳ εὐάνδρων Ἑλληνικῶν κοινοτήτων, καὶ τὰ ἱερὰ καθιδρύματα πάντα διατηροῦνται ἐν ἀρίστῃ καταστάσει καὶ ἡ διακονία ἐν αὐτοῖς συντηρεῖται ἀξιοπρεπῶς. Οἱ ἐτήσιοι ἰσολογισμοὶ τοῦ Ἐβκὰφ δεικνύουν ὅτι μεγάλα ποσὰ διατίθενται πρὸς τοὺς ἱεροὺς αὐτῶν σκοπούς, καὶ ἱκανὰ καταλείπονται περισσεύματα πρὸς σταθερὰν βελτίωσιν τῆς ἱερᾶς ταύτης περιουσίας τῆς Μουσουλμανικῆς παρ' ἡμῖν κοινότητος. Ἤρκεσε, λοιπὸν, ἡ ἀκριβὴς καὶ ἔντιμος διαχείρισις τῆς ἱερᾶς περιουσίας τῶν Μουσουλμάνων, ἵνα ἡ διακονία τῶν τεμενῶν καὶ ἡ παιδεία παρ' αὐτοῖς παρουσιάζηται εὐπρόσωπος. Ἐνῷ παρ' ἡμῖν;

Παρ' ἡμῖν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ ὑπέροχος καὶ εὐγενὴς λαὸς ἀβοήθητος ὑλικῶς τε καὶ ἠθικῶς παρὰ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν του ἀρχῶν, καὶ ἐπὶ τούτοις ἀνωφελῶς ὅλως φορολογούμενος ὑπ' αὐτῶν, προήγαγε τὴν παιδείαν του εἰς βαθμὸν ἐπίζηλον καὶ ἀσυγκρίτως ὑπέρτερον ἢ οἱ σύνοικοι Μωαμεθανοί, καὶ παλαιῶν ἡρωϊκῶς κατὰ τῆς κυβερνητικῆς ἀστοργίας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐγκαταλείψεως χωρεῖ πάντοτε πρὸς τὰ πρόσω μετὰ κόπου μὲν καὶ μόχθου ἀλλὰ πάντοτε προχωρεῖ.

Πρώτιστον καθῆκον ἔχει ἡ Κυβέρνησις νὰ ἐνισχύσῃ τὴν καθόλου παιδείαν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ οἰκονομικῶς, ἀφοῦ ἐπείσθη ἤδη ὅτι ὁ λαὸς οὗτος καὶ ἀβοήθητος προήγαγεν αὐτὴν τοσοῦτον, ὥστε οἱ Ἐπιθεωρηταὶ τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ παιδείας νὰ εὑρίσκωσιν αὐτὴν ἐπίζηλον ἐν Κύπρῳ. Τὰς ἱερὰς προσόδους ὁ λαὸς δὲν θέλει δι' ἑαυτὸν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὅλην Ἐκκλησιαστικὴν ἀνόρθωσιν, ἥτις θὰ ἀνυψώσῃ ἠθικῶς καὶ τὸν λαὸν ὅλον. Ἔπρεπε τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς ἡμῶν ἄρχοντας νὰ ταράτῃ καὶ νὰ ἀνησυχῇ ἡ προϊοῦσα παρ' ἡμῖν θρησκευτικὴ ἀδιαφορία καὶ ἡ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας σταθερὰ ἀπομάκρυνσις τῶν νεωτέρων γενεῶν. Θλιβερωτάτη δὲ συνέπεια τῆς ἀδιαφορίας ταύτης εἶνε ἡ προϊοῦσα ἀνευβλάβεια πρὸς τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις, ἡ χαλάρωσις τῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν, ἡ ἀτελεσφόρητος καθόλου ἔκλυσις τῶν ἠθῶν.

Καὶ τὴν θλιβερὰν ταύτην κατάστασιν τείνουσι νὰ ἀναιρέσωσιν αὐτοὶ οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ ἄρχοντες, οὐδεμίαν μέχρι τοῦδε σχόντες

μέριμναν πρὸς βελτίωσιν καὶ ἀνύψωσιν τοῦ ἱ. κλήρου. Τοὐναντίον μάλιστα πυκνοῦνται καθ' ἑκάστην αἱ τάξεις τῶν ἀμαθῶν κληρικῶν καὶ αἱ ἀνεξέλεγκτοι καὶ ἀνεξέταστοι χειροτονίαι ἱερέων ἀπὸ τῶν τριόδων στρατολογουμένων. Ἐνῷ ἔπρεπε νὰ σταματήσῃ πᾶσα νέα χειροτονία, ἵνα ἀραιωθῶσιν αἱ τάξεις τῶν ἀμαθῶν ἱερέων καὶ καθορισθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐφημερίων κατὰ λόγον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν οἰκογενειῶν, ἃς θὰ διακονῶσιν οὗτοι, ἵνα γίνεται ἐκλογὴ ὑποψηφίων ἐναρέτων, ἀνεπιλήπτου διαγωγῆς καὶ ὁπωσδήποτε μεμορφωμένων.

Ὕψιστον ἐθνικὸν καὶ χριστιανικὸν καθῆκον ἔχουσιν αἱ Ἑλληνικαὶ κοινωνίαι νὰ ἀποκρούσωσι τὸν χειμαρρώδη βόρβορον τοῦ ἑσπερίου ψευδοπολιτισμοῦ, καὶ εἰς τὰ ἱερὰ καὶ ὑψηλὰ πάτρια ἀποβλέποντες νὰ ἐπανέλθωσιν ἐπὶ τὰς τρίβους τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ παρελθόντος, καθ' ὃ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐμεγαλούργησεν ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις.

Ὁ διττὸς ἔνδοξος πόλεμος ἔδειξε πόσον μεγάλη καὶ ἀκαταγώνιστος εἶνε ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν εὐρωστία, ἥτις ὀφείλεται μάλιστα εἰς τὴν ἀγνότητα τῶν ἠθῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ οἴκου, εἰς τὰς μεγάλας ἐθνικὰς ἐμπνεύσεις ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας καὶ τῶν μεγάλων ἐθνικῶν παραδόσεων καθόλου.

Ἀμφότεροι οἱ πολεμοι οὗτοι διεξήχθησαν ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ Λαβάρου καὶ μετὰ τοῦ συνθήματος:

ἐν τούτῳ νίκα

ὑπὲρ πίστεως δηλ. καὶ Πατρίδος.

Ἡ ἐθνικὴ καὶ χριστιανικὴ μόρφωσις πρέπει νὰ ἀποτελῶσι πάντοτε τὰ ἀσφαλῆ καὶ ἑδραῖα βάθρα ἐφ' ὧν θὰ ἀνεγείρεται τὸ Ἑλληνικὸν μεγαλεῖον, ὡς ἐν τῷ παρελθόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ διὰ τοῦτο ὕψιστον καθῆκον ἐθνικὸν καὶ θρησκευτικὸν ἔχομεν ἵνα περιέπωμεν τὴν ἐθνικὴν παιδείαν μετὰ στοργῆς καὶ διαπύρου σεβασμοῦ περιβάλλωμεν τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν.

Οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ ἄρχοντες ὀφείλουσι νὰ ἀναμετρήσωσιν ὅσας ὑπέχουσιν εὐθύνας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸ ἔθνος καὶ νὰ ἐπιδιώξωσι μετ' ἐνθέου ζήλου τὴν πλήρη καὶ ταχεῖαν ἐκκλησιαστικὴν ἀνόρθωσιν.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΝ ΤΜΗΜΑ
ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗΣ

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΙΣ

Ἡ ἐπιτροπεία τῶν ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς ἡμετέρας κοινότητος ποιεῖ γνωστὸν ὅτι ἱδρύθη τμῆμα ἐπαγγελματικὸν τοῦ παρθεναγωγείου Φανερωμένης καὶ γίνονται δεκταὶ ἐπὶ μετρίοις διδάκτροις ἀπόφοιτοι ἑξαταξίου τοὐλάχιστον παρθεναγωγείου καὶ ἡλικίας οὐχὶ ἀνωτέρας τῶν 20 ἐτῶν. Αἱ βουλόμεναι νὰ φοιτήσωσιν εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο πρὸς ἐκμάθησιν γυναικείας τινὸς τέχνης κατ' ἐκλογὴν δέον νὰ δηλώσωσιν ἐγγράφως πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ εἰρημένου παρθεναγωγείου μέχρι τῆς πρώτης προσεχοῦς Ἰανουαρίου.

Ἐν Λευκωσίᾳ τῇ 4)17 Δεκεμβρίου 1913

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ

Καθιστᾶται γνωστὸν ὅτι:

1ον. Ἡ Τράπεζα Κύπρου διαθέτει καθ' ὅλον τὸν Ἰανουάριον (ἡ. ν. ἡ) μετοχὰς εἰς τὸ ἀρτιον ἡ κατ' ἐπ. ἑκάστην.

2ον. Πᾶς τις δύναται ἀπὸ τοῦδε νὰ λάβῃ μετοχὰς διὰ νέαν τριετῆ περίοδον ἑβδομαδιαίων καταθέσεων τοῦ ἑνὸς σελινίου.

Λευκωσία τῇ 3)17 Δεκεμβρίου 1913

Ὁ Διευθυντής
Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ.

Η ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΘΕΣΙΣ
ΤΟΥ ΚΥΠΡ. ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Τὸ Κυπριακὸν ζήτημα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου εἰσῆλθεν εἰς ἐντελῶς νέαν φάσιν. Πρὶν ὡς κύριος παράγων, ἐπιδιώκων τὴν λύσιν αὐτοῦ, παρουσιάζετο ἡ θέλησις καὶ ἡ ἀξίωσις τοῦ λαοῦ τῆς Κύπρου. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Πρεσβευτικῆς Συνδιασκέψεως καὶ τῶν διαπραγματεύσεων τῶν ἐμπολέμων βαλκανικῶν κρατῶν ἐν Λονδίνῳ, ἐνεφανίσθη νέος παράγων κινήσεως καὶ προόδου τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος: ἡ πρωτοβουλία τῆς ἀγγλικῆς καὶ ἑλληνικῆς διπλωματίας. Ἔξω τῆς αἰθούσης τῶν ἐπισήμων συνεδριάσεων τῶν Πρεσβευτῶν καὶ τῶν βαλκανικῶν ἀντιπροσώπων ὁ ἐντιμότατος Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Μεγ. Βρεττανίας Σὲρ Ἔδ. Γκρέϋ καὶ ὁ ἐξοχώτατος Πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος κ. Ἐλ. Βενιζέλος, ἔθετον κατ' ἰδίαν τὰς βάσεις μιᾶς συνεννοήσεως περὶ ὁριστικῆς λύσεως τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος. Ἡ συνεννόησις αὕτη δὲν εἶχε βεβαίως τὸν τύπον ἐπισήμων διαπραγματεύσεων ἀλλ' ἦτο διάβημα πάντως ἐπίσημον καὶ ἀποφασιστικὸν διὰ τὴν ἐθνικὴν τύχην τῆς Κύπρου.

Ἡ σημασία τῆς συνεννοήσεως ταύτης εἶναι τοσούτῳ μᾶλλον σημαντική, καθ' ὅσον ἡ πρωτοβουλία ἀπορρέει παρὰ τοῦ ἀντιπροσώπου Κράτους, δυναμένου νὰ διαθέσῃ τὴν τύχην τῆς Νήσου. Ὑπὸ ποίας προϋποθέσεις καὶ ὅρους θὰ ἐπραγματοποιεῖτο ἡ συμφωνία τῆς συνεννοήσεως ταύτης, τοῦτο εἶνε ζήτημα, ἀφορῶν τὰς ἐνδιαφερομένας Κυβερνήσεις Ἀγγλίας καὶ Ἑλλάδος. Τὸ προέχον ζήτημα διὰ τοὺς Κυπρίους εἶναι, ὅτι ἡ Κύπρος θὰ ἠλευθεροῦτο προσαρτωμένη ὁριστικῶς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατό τις νὰ βεβαιώσῃ, εἶναι ὅτι τὸ Κυπριακὸν ζήτημα δὲν θὰ ἐλύετο χάριν μόνον αὐτοῦ τοῦτου τοῦ Κυπριακοῦ ζητήματος, ἀλλ' ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ γενικώτερα συμφέροντα Ἀγγλίας καὶ Ἑλλάδος.

Τοιουτοτρόπως εἰσῆλθεν εἰς τὴν Κυπριακὴν ὑπόθεσιν ὡς παράγων αὐτὸς οὗτος ὁ κύριος παράγων, ἀπὸ τῆς εὐνοϊκῆς κινήσεως τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται ἡ ἐθνικὴ λύσις. Ἡ ἄποψις αὕτη εἶναι ἡ μᾶλλον σπουδαία, ἡ δημιουργοῦσα τὴν ἀνάγκην θετικῆς αἰσιοδοξίας. Ἐξ αὐτοῦ πηγάζει καὶ ἡ ἐπανειλημμένη σύστασις τῶν ἐπισήμων ἐν Ἑλλάδι κύκλων πρὸς τοὺς Κυπρίους: **«Νὰ αἰσιοδοξῆτε».**

Τώρα μέχρι ποίου χρονικοῦ ὁρίου πρέπει τις νὰ ἀρκῆται εἰς τὴν θεωρητικὴν αὐτὴν ἱκανοποίησιν τῆς αἰσιοδοξίας; Μία ἄποψις συσχετίζει τὴν λύσιν τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος πρὸς τὴν τακτοποίησιν τοῦ νησωτικοῦ ζητήματος. Μία ἄλλη τὴν θέτει μετὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν ἐκκρεμῶν εἰσέτι ζητημάτων τοῦ πολέμου. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ χρόνος ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς εὐθέτου περιστάσεως, καθ' ἣν ἡ Ἑλλὰς θὰ διεκανόνιζε μετὰ τῆς Ἀγγλίας τὴν γενικωτέραν πολιτικήν της ἐν τῇ Μεσογείῳ. Ὁ χρόνος οὗτος δὲν δύναται νὰ εἶνε πολὺ μακρὰν, καθότι καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐπείγεται νὰ στερεοποιήσῃ τὴν θέσιν της ἐν μέσῳ τόσων πολεμίων καὶ ἡ Ἀγγλία δὲν δύναται νὰ ἀναβάλλῃ τὴν μονιμοποίησιν τῆς ὑπεροχῆς της ἐν τῇ Μεσογείῳ, τῆς ὁποίας αἱ νῆσοι καὶ αἱ ὁδοὶ ὀφείλουσι νὰ παραμείνωσιν ἐλεύθεραι ἀπὸ τῆς ἀπειλῆς οἱασδήποτε ἄλλης Μεγάλης Δυνάμεως. Ὁ χρόνος οὗτος δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἐντελῶς ἄσχετος καὶ πρὸς τὴν πληροφορίαν, ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸν προσεχῆ Ἰανουάριον πρόκειται νὰ γείνῃ ἐπίσημος συνάντησις ἐν Λονδίνῳ πρὸς τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ εἶνε ξένη καὶ ἡ διαπραγμάτευσις τοῦ Κυπριακοῦ Ζητήματος.

Θὰ ἠδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ: Ἀρά γε ἡ διπλωματικὴ κατάστασις δὲν μετεβλήθη ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη σύασις τῆς Ἀγγλίας εἰς τὰ ἐκκρεμῆ εἰσέτι ἑλληνικὰ ζητήματα δὲν σημαίνει καὶ δυσμένειαν αὐτῆς κατὰ τῆς Ἑλλάδος; Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὰ διπλωματικὰ φαινόμενα παρουσίασαν ἐν τῷ μεταξὺ κατάστασιν, καθ' ἣν ἡ Ἀγγλία δὲν ἐφαίνετο πρωτοστατοῦσα ἢ ἐμμένουσα εἰς δικαίας λύσεις τῶν ἑλληνικῶν ζητημάτων. Ἀλλὰ δὲν πρέπει τις καὶ νὰ λησμονῇ, ὅτι εἰς τὰ ἄλλα ζητήματα μοναδικὸς παράγων διευθετήσεώς των δὲν εἶνε ἡ Ἀγγλία, οὖσα ἠναγκασμένη νὰ εὑρίσκῃ λύσεις αἱ ὁποῖαι νὰ συμβιβάζουν καὶ τὰς ἀπειλητικὰς ἀξιώσεις τῶν ἄλλων Μ. Δυνάμεων ἐνῷ ὡς πρὸς τὸ Κυπριακὸν Ζήτημα ἡ Ἀγγλία δύναται ν' ἀποφασίζῃ ἄνευ ἀνάγκης συμπράξεως ἢ συμφωνίας τῶν ἄλλων Δυνάμεων. Εἰδικῶς ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς Κύπρου ὑπάρχει κατ' ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν καὶ τὸ ἑξῆς βαρυσήμαντον, ὅτι «οὐδὲν διπλωματικὸν γεγονὸς ἐμεσολάβησε, τὸ ὁποῖον ν' ἀλλάξῃ τὴν εὐνοϊκὴν θέσιν, εἰς ἣν εἶχε εἰσέλθει τὸ Κυπριακὸν ζήτημα».

Ὑπὸ τὰς ἐπόψεις αὐτὰς ἡ αἰσιοδοξία παρουσιάζεται καὶ μεγάλη καὶ δεδικαιολογημένη. Ἀλλὰ δεδικαιολογημένη μέχρι ταῦ σημείου τοῦ νὰ ἀδρανήσωμεν; Φρονοῦμεν ὄχι. Εἶνε ἀληθὲς, ὅτι τὴν στιγμὴν, ποῦ ἡ λύσις τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος ἐξαρτᾶται ἐκ διπλωματικῶν συνεννοήσεων ἰδίας πρωτοβουλίας τῶν ἐνδιαφερομένων Κυβερνήσεων; ἡ ἰδική μας κίνησις δὲν δύναται νὰ ἔχῃ τὴν ὀξίαν, τὴν ὁποίαν θὰ εἶχεν ἂν ἦτο ἐκδήλωσις ἐθνικοῦ ἀγῶνος, ἐπιβεβλημένου διὰ τὴν ἀστοργίαν ἢ ἀδιαφορίαν τῆς ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, πρὸς ἐξαναγκασμὸν αὐτῆς. Ἀλλὰ πάντως ἔχει τὴν θέσιν της γινομένη καὶ ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας. Μία ἀνάλογος ἐθνικὴ κίνησις ἐν τῇ Νήσῳ ὑπὲρ Ἑνώσεως μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος γινομένη μετὰ μέτρου καὶ σκοπιμότητος θὰ ἐζωογόνει καὶ θὰ προῆγεν ἑκατέρωθεν τὰς συνεννοήσεις τῶν ἐπισήμων πρὸς ὁριστικὴν λύσιν.

Ποία δὲ θὰ ἦτο ἡ ἀνάλογος αὕτη ἐθνικὴ κίνησις τοῦ τόπου; Ἡ μορφή, ὑπὸ τὴν ὁποίαν θὰ ἐξεδηλοῦτο ἐν Κύπρῳ, καὶ ἡ κατεύθυνσις, τὴν ὁποίαν θὰ ἐλάμβανεν ἐκτὸς τῆς Κύπρου, ἀποτελεῖ τὸ κύριον σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ἔπρεπε νὰ προσέξωμεν. Ἐντὸς τῆς Νήσου πρέπει ν' ἀποφύγωμεν τὰς φυλετικὰς προστριβάς. Ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ δὲ ν' ἀποφεύγωμεν νὰ λάβωμεν κατεύθυνσιν ἀντιβρεττανικήν. Τὸ πρῶτον ἐκπληροῦται, ἂν ἐκδηλώσῃ σοβαρῶς καὶ ἐπαίως τὴν σταθερὰν καὶ ἀναλλοίωτον ἐθνικὴν θέλησίν του ὁ Κυπριακὸς Λαὸς ἄνευ φυλετικῶν προστριβῶν καὶ προκλήσεων. Τὸ δεύτερον, ἂν ἀπευθυνθῶμεν πρὸς αὐτὴν τὴν Μ. Βρεττανίαν, ζητοῦντες παρ' Αὐτῆς δικαιοσύνην. Ἡ προσφυγὴ εἰς τὴν Παρισιεντικὴν Συνδιάσκεψιν, ὡς ἐγένετο εἰσήγησις, ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν θὰ ἐγίνετο δεκτὴ διὰ παντελῆ ἀναρμοδιότητα, ἀλλὰ καὶ χειρίστην ἐπιρροὴν θὰ προσφέρεν εἰς τὴν Κυπριακὴν ὑπόθεσιν. **Ἐφ, πεδήποτε καὶ ἂν κάμωμεν πάντοτε διὰ τῆς Ἀγγλίας.** Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ τελευταία ἐπίδημος ἐθνικὴ σύστασις.

ΕΥΑΓΓ. ΧΑΤΖΗΙΩΑΝΝΟΥ
Βουλευτὴς Λάρνακος—Ἀρμοχώστου.

Ο ΕΛΛΗΝΟΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ

ὑπὸ

Κ. Ν. ΡΑΔΟΥ

Η ΓΕΝΕΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

II

Τὸ Βερολίνειον Συνέδριον. — Ὁ Σερβοβουλγαρικὸς πόλεμος. — Συμπλοκαὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεθόριον. — Οἱ Βούλγαροι κομιτατζῆδες.

Εἰς τὸ Βερολίνειον συνέδριον αἱ ἐθνότητες τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου οὐδένπρόσωπον διεδραμάτισαν, οὔτε ὡς κωφά. Μάτην ὁ κ. Δηλιγιάννης καὶ ὁ Κογαλνετσᾶνο ἔκρουσαν τὴν θύραν· οὐδόλως ἀπήντησαν πρὸς αὐτούς. Ἐντοῦτοις ἡ Ρωμουνία εἶχε σώσει τὸν Ρωσικὸν στρατὸν πρὸ τῆς Πλεύνας· ἐντοῦτοις ἡ Ἑλλὰς εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτῆς τὰ δίκαια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καθηγιασμένα διὰ τοσούτου χυθέντος αἵματος καὶ διεκυβεύετο ἡ ὕπαρξις τῶν ὁμοεθνῶν αὐτῆς ἐν Τουρκίᾳ. Ἡ ὑψηλὴ συνέλευσις ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Θεόδ. Δηλιγιάννην νὰ ὁμιλήσῃ, ἀλλ' ἐχαμᾶτο κατὰ τὴν εὔγλωττον συνηγορίαν του καὶ ὁ Βίσμαρκ ἐκοιμᾶτο ἐπὶ τῆς προεδρικῆς του ἕδρας.

Φωνὴ ἰσχυρὰ, ἡ τοῦ Γαμβέττα, ἤχησε μόνον εἰς τὰς ἐκκλήσεις τοῦ Ἕλληνος διπλωμάτου ἐν σειρᾷ ἄρθρων τῆς «Γαλλικῆς Δημοκρατίας» (*Republique Française*) ἐξήγειρε τὴν κοινὴν εὐρωπαϊκὴν γνώμην κατὰ τῆς ἀδίκου ταύτης περιφρονήσεως τῶν δικαίων ἐκείνων, οἵτινες ὑπῆρξάν ποτε κύριοι τῆς Ἀνατολῆς, τῶν λησμονηθέντων ἐκείνων Ἑλλήνων, διωκομένων παντοχόθεν, καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ὀρθοδόξου Ρωσσίας. Ὁ Γαμβέττας ὅπως ὑπέβαλεν εἰς τὸν Βάδιγκτων, ἀντιπρόσωπον τῆς Γαλλίας ἐν τῷ Βερολινείῳ Συνεδρίῳ νὰ ἀπαιτήσῃ ὅ,τι ἐκάλεσεν «Ἐπανόρθωσιν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος» καὶ ἀπέδωκεν εἰς τὸ βασίλειον τὴν Ἤπειρον καὶ τὴν Θεσσαλίαν· τοῦτο ἦτο τὸ 13ον πρωτόκολλον τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης.

Ὁ λόρδος Βήκονοφηλδ ἀνολαμβάνων τῇ τελευταίᾳ στιγμῇ, ἠθέλησε νὰ διακηρύξῃ θεωρητικῶς τὸ δίκαιον τῆς Ἑλλάδος μέχρι τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ Αἵμου καὶ τῆς Ροδόπης· ἀλλ' ἦτο ἁπλῆ θεωρία· πράγματι ἡ Ἀγγλία ἐνεθηλάκωσε τὴν Κύπρον. Πρὸς τοὺς Γάλλους πληρεξουσίους, οἵτινες ἀπήρχοντο εἰς Βερολίνον, ὁ Γαμβέττας ἀπὸ τοῦ Προεδρείου ἐφώνησε μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ζέσεως: «φέρετέ μοι τὰ Ἰωάννινα καὶ τὸ Μέτσοβον»! Ἡ Ἑλλὰς οὔτε τὰ Ἰωάννινα οὔτε τὸ Μέτσοβον ἔλαβεν· εἰς τὰς φυλετικὰς ἔχθρας αὐτῆς προσέθετεν ἀνεπαισθήτως νέον ἀντίπαλον, τὸν Φραγκίσκον Κρίσπη, ἐπινοητὴν τοῦ ἰταλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ· ἐλέγετο ὅτι κατήγετο οὗτος ἐκ τῶν μικρῶν ἐκείνων ἀλβανικῶν ἀποικιῶν αἵτινες ἀπὸ πολλῶν αἰώνων εἶνε ἐγκατεσπαρμέναι ἀνὰ τὴν Ἀνατολ. παραλίαν τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας. Ὅπως ἤτοι, ἂν ᾖ, εἶχε ὠργωμένας πρὸς τοὺς βέηδες Ἀλβανοὺς καὶ ὠνειροπόλησε διὰ τὴν πατρίδα του καταχὴν μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπίσημον τῆς Ἀλβανίας. Ἐργάζεται ὅπως γεννήσῃ τὴν εὐνοϊκὴν εὐκαιρίαν, ἀφοῦ συνενοήθη μετὰ τῶν Ἀλβανῶν, καὶ ἔκαμε νὰ περιέλθῃ τὴν Εὐρώπην μεγάλη ἰδιαιτέρα προβεία, ἥτις διεμαρτύρετο μετὰ δυγίλων χειρονομιῶν κατὰ τῆς προσαρτήσεως τοῦ βιλαετίου Ἰωαννίνων εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Αἱ παρακινήσεις πυρὰ τῇ Ὑ. Πύλῃ ἐχώρησαν καλῶς ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ἐγιοὺπ Πασσᾶ, Τουρκικὸν στράτευμα ἐπηγρύπνει εἰς τὰ Ἑλληνικὰ μεθόρια. Ὁ Ἀλ. Κουμουνδοῦρος ἦτο τότε πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἐν Ἀθήναις, αὐτὸς ἐκεῖνος ὅστις ἐν ᾖ ἐπιούσῃ τῆς πτώσεως τῆς Πλεύνας, ἀπέστειλε στράτευμα εἰς Θεσσαλίαν ἵνα βοηθήσῃ τοὺς ἐπαναστάτας, καὶ ἀπέσυρεν αὐτὸ μόνον ἐπὶ τῇ ρητῇ ὑποσχέσει τῶν μεγάλων δυνάμεων ὅτι θὰ εἰσκούσωσι τῶν εἰκῶν τῶν Ἠπειρωτῶν καὶ τῶν Θεσσαλῶν.

Ὁ Κουμουνδοῦρος συνεκέντρωσε στράτευμα ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς μεθορίου ἱκανοποιητικὸν ἵνα καταλάβῃ διὰ τῆς βίας τῶν ὅπλων τὰς ἐπιδικασθείσας εἰς τὴν Ἑλλάδα χώρας διὰ τοῦ 13ου Πρωτοκόλλου, τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου. Πρὸ τῆς ἀντιστάσεως τῆς Τουρκίας, ἐγένετο ἀπειλητικὸς μέχρι τοῦ σημείου ὅπως συγκινήσῃ τὴν διπλωματίαν· τὰ δύο στρατεύματα ἦσαν ἐπαισθήτως ἴσης δυνάμεως, καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ μεραρχίαι ἐφαίνοντο σταθεραί, στηριζόμεναι ἐπὶ νέου ὑλικοῦ.

Ἀλλ' ὁ πρωθυπουργὸς δὲν ἦτο ἄνθρωπος ὅστις θὰ διεκινδύνευε τὸ μέλλον τοῦ τόπου του· ἔπαιζεν εἰς τοὺς διπλωμάτας καὶ εἰς τὴν Τουρκίαν θαυμαστὸν παιγνίδιον.

Οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ διπλωμάται ἦσαν τελείως πεπεισμένοι ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ ὑπέκυπτεν ἐν τῷ ἀγώνι, ἀφίνουσα εἰς τὸν Σουλτᾶνον τὰς ἐπηγγελμένας ἐπαρχίας, καὶ νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸ νεαρὸν βασίλειον πολεμικὴν ἀποζημίωσιν, ἥτις θὰ τὸ συνέτιζεν ἐπὶ χρόνον μακρόν. Ἤλπιζον, ἵνα πραγματώσωσι τὴν προδοσίαν των, ὅτι ὁ Κουμουνδοῦρος δὲν θὰ ὑπέγραφε ποτέ. Ἡ ὁριστικὴ ἀπόφασις παρουσιάσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Κουμουνδοῦρος ἐφαίνετο ἀδιάλλακτος καὶ ἔβαλλε πανταχοῦ κεραυνούς. Ἀλλ' ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν μεγάλων δυνάμεων ὁ πρόεδρος τοῦ Ἑλληνικοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ηὐχαρίστησε θερμῶς τὸν τοῦρκον πρεσβευτὴν καὶ .... ἐπέθηκε τὴν ὑπογραφήν. Ὁ λόγος τῶν μεγάλων δυνάμεων ἐγένετο ὡρισμένως ὑποχρεωτικός.

Τὸ στράτευμα ἀπεσύρθη, καὶ ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔλαβε ποσῶς τὰ Ἰωάννινα, κατεῖχεν ὅμως τοὐλάχιστον ὑπόσχεσιν ἐπίσημον, ἥτις τῇ ἐδημιούργει δικαιώματα διὰ τὸ μέλλον· Ἡ «Μ. Βουλγαρία» τῶν Πανσλαυιστῶν ἐξῆλθε μεμειωμένη ἐκ τοῦ Συνεδρίου τοῦ Βερολίνου, ἐνῷ ὁ Ἑλληνισμὸς ἀπέβαλλε τὸν ἐνεργετικώτατον καὶ πατριωτικώτατον παράλιον λαὸν τῆς Μ. Θαλάσσης, τὰς Ἑλληνικὰς κοινότητας Βάρνας καὶ Καβάρνας. Ἡ Θράκη διεκρίθη εἰς δύο μέρη: πρὸς βορρᾶν, εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν καὶ πρὸς Νότον, τὴν Ὀθωμ. Θράκην.

Ἡ Ἀνατολικὴ Ρωμυλία κατῳκεῖτο κατὰ μέρος ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Μουσουλμάνων· ἀλλ' οὔτε τὸ Πατριαρχεῖον οὔτε ἡ Ἑλλὰς ἠδυνήθησαν νὰ ὑποστηρίξωσι τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ πανσλαυισμοῦ· ἡ ἐπαρχία αὕτη κατεκλύσθη ὑπὸ ἔκφρονος προσηλυτισμοῦ ὅστις πασκεύασε τὸ ἑνωτικὸν κίνημα τοῦ 1886.

Ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἡ Βουλγαρία διωργανοῦτο ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ρώσσου στρατηγοῦ Δονδουκώφ Κορσακώφ, οὗτινος ἡ προσοχὴ ἐστράφη ἐπὶ τὰ στρατιωτικά· ἤθελεν οὗτος νὰ καταστήσῃ τὸ βασίλειον τοῦτο προφυλακὴν τῆς Ρωσσίας. Τὸ βουλγαρικὸν στράτευμα ἐξερρωσίσθη μέχρι τοῦ τελευταίου κομβίου τῆς στολῆς. Ἐβοηθήθη πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Βάττεμβεργ, ὅστις πρό τινος ἐξελέγη καὶ ὅστις προσέδωκε θαυμασίαν ὤθησιν εἰς τὰ στρατιωτικὰ ζητήματα.

Ἡ προσηλυτιστικὴ ἐργασία ἐξηκολούθει ἐν Μακεδονίᾳ, προσλαμβάνουσα τώρα χαριακτῆρα καθαρῶς βουλγαρικόν· ἀπὸ τῶν λόγων μετέβαινον εἰς τὰς πράξεις· οἱ κομιτατζῆδες κατέκλυσαν τὴν ἐπαρχίαν, ἀγωνιζόμενοι δι' ὅλων τῶν μέσων ν' ἀποσπάσωσιν ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου τὰ μακεδονικὰ χωρία καὶ ὑποβάλλοντες αὐτὰ εἰς ὑπερβολικοὺς φόρους ὑπὲρ τοῦ ταμείου τῆς «Ἐσωτερικῆς Ὀργανώσεως τῆς Μακεδονίας.» Ἐγένετο τὶ πλέον· ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ὑπείκουσα εἰς μεροληπτικὰς παροτρύνσεις παρεχώρησε βεραρία, δι' ὧν ἱδρύοντο Ἐπισκοπαὶ Ἐξαρχικαὶ· ἀφῃρέθησαν οὕτω ἕδραι Ἑλληνικαὶ ἐξαρτώμεναι ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου.

Οἱ αὐτοὶ Βούλγαροι εὗρισκον ἐν Λονδίνῳ ἀκρόασιν καὶ ὑποστήριξιν. Τοσαύτη ἐγένετο ἡ ἀποπλάνησις τοῦ πνεύματος ἐν Ἀγγλίᾳ, ὥστε νὰ πιστεύσωσιν ἐπὶ χρόνον μακρὸν εἰς τὴν πιθανότητα ὅτι θὰ σταματήσῃ ἡ σλαβικὴ ἐπιδρομὴ εἰς τὰ Βαλκάνια διὰ τῆς δημιουργίας αὐτονόμου Βουλγαρίας. Καὶ εἴδομεν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἀνατολ. Ρωμυλίας τὸ παράδοξον τοῦτο θέαμα, ὁ Τσάρος νὰ ἀνακαλῇ τοὺς 250 ρώσσους ἀξιωματικοὺς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἐνῷ τὸ φιλελεύθερον κόμμα ἐν Ἀγγλίᾳ ἤγειρε θύελλαν ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας.

Πρώτιστα τινὰ, οἱ Βούλγαροι ἀνέτρεψαν τὸν Χριστιανὸν Κυβερνήτην τῆς Ρωμυλίας καὶ ἐκήρυξαν τὴν προσάρτησιν τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Ἡ Πύλη, ἐν πλήρει στρατιωτικῇ ἀναδιοργανώσει, συμβουλευομένη ὅμως ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, διστάζει· ἡ Σερβία ὁπλίζεται πρὸς διαμαρτυρίαν κατὰ τῆς διαταράξεως τῆς βαλκανικῆς ἰσορροπίας, ἡ Ἑλλὰς κινητοποιεῖ καὶ αὐτὴ καὶ ἀπαιτεῖ τὰς παραχωρηθείσας χώρας διὰ τῆς Βερολινείου συνθήκης, τὰ διαμερίσματα Ἰωαννίνων καὶ Μετσόβου. Τί ὅμως ἠδύνατο τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα ἄνευ σπουδαίου στόλου; Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν μεγάλων δυνάμεων αἵτινες ἐγκατέστησαν μάλιστα καὶ ἀποκλεισμὸν τῶν Ἑλληνικῶν λιμένων, ἡ κινητοποίησις ἐγένετο βραδεῖα, καὶ ὁ στρατὸς ἀνέμεινεν ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας ἐπὶ ποδὸς τὴν διαταγὴν τῆς προελάσεως.

Ὁ Βασιλεὺς Μιλᾶνος ἐχώρησεν ἀποφασιστικῶς πρὸς τὰ πρόσω. Ὁ ἡγεμὼν Βάττεμβεργ ἀπεκαλύφθη ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ στρατιωτικὸς μετὰ πολλῆς ἀνδρείας καὶ ἐκπληκτικῆς δραστηριότητος· μετὰ ταχύτητος ἀνηκοίστου μετέφερε πρὸ τῆς Σόφιας τὸν ἐν Φιλιππουπόλει καὶ ἐν Ἀδριανουπόλει κατηυλισμένον στρατόν του, ὀχυρώθη ἐν Σλιβνίτσῃ μετὰ σπουδῆς ἐνίκησε τοὺς Σέρβους καὶ ἀπώθησεν αὐτοὺς εἰς Πιρότ. Ἐνέβαλε μάλιστα εἰς τὴν Σερβίαν ἀλλὰ μία διαταγὴ τῆς Αὐστρίας τὸν ἐσταμάτησεν· ὁ βασιλεὺς Μιλᾶνος μήπως δὲν ἦτο εἰς τῶν πιστῶν δορυφόρων τῆς Βιέννης;

Συνεπείᾳ τοῦ διεθνοῦς ἀποκλεισμοῦ, σοβαραὶ ταραχαὶ ἐξερράγησαν ἐν Ἑλλά

σαν τοποθετημένα ἀρχῆθεν, καὶ νὰ ἴδωμεν τιμάχια τῶν ἐνδυμάτων αὐτῶν. Τὰ ἀνευρεθέντα μέχρι τοῦδε κρανία εἶνε ἀρκετὰ ὅπως ὁ ἰζωσιν ὅτι ὁ πληθυσμὸς ἦτο ἤδη ἀνάμικτος καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἀρχαιοτάτην περίοδον, καὶ ὅτι ἐν στοιχεῖον ἐν τῷ μείγματι εἶνε ἀκόμη κοινὸν ἐν τῷ συγγρόνῳ πληθυσμῷ. Διὰ προσεκτικῆς ἀνασκαφῆς εἶνε δυνατὸν νὰ διαφωλάξωμεν τινας τῶν ἀρχαίων τούτων κεφαλῶν πρὸς προσεκτικωτέραν ἐξέτασιν καὶ μέτρησιν.

IV.—Ἔγκωμη καὶ Σαλαμίς

Τὸ δεύτερον τὴν σημασίαν ζήτημαν ἐγείρεται ὑπὸ τῆς μεγάλης ἀποικιστικῆς κινήσεως ἐκ τοῦ Αἰγαίου πελάγους κατὰ τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ χαλκοῦ αἰῶνος Σημαντικώταται ἀνακαλύψεις τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀποικιῶν ἐπετεύχθησαν εἰς τοὺς πλουσίους τάφους ἐν Ἔγκωμῃ παρὰ τὴν Σαλαμῖνα, οἵτινες ἀνεσκάφησαν τῷ 1896 διὰ τὸ Βριττανικὸν Μουσεῖον. Ἀγγεῖά τινα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ὑπάρχουσι ἤδη ἐν τῷ Κυπριακῷ Μουσείῳ ἡ δημοσιευθεῖσα ὅμως ἔκθεσις περὶ τούτων πολὺ ἀτελῆ παρέχει περιγραφὴν τῶν τάφων καὶ τοῦ τόπου ἐν ᾧ εὑρέθησαν καὶ ἐθεωρήθη τοῦ κόπου ἕνεκα νὰ ἀφιερώσωμεν τρεῖς σχεδὸν ἑβδομάδας πρὸς ἐπιμελεστέραν ἀνασκαφὰς ἐν τῇ ἐνδιαφερούσῃ ταύτῃ τοποθεσίᾳ. Τὸ ἔργον ἦτο δύσκολον καθ' ἑαυτὸ καὶ διεκόπτετο πολὺ ὑπὸ τῆς βροχῆς, καίτοι ὅμως οὐχὶ κακαὶ τάφοι εὑρέθησαν ἐν Ἔγκωμῃ, συνελέξαμεν πολύτιμον πληροφορίαν περὶ τοῦ συνοικισμοῦ εἰς ὃν ἀνῆκεν ἡ νεκρόπολις καὶ εἶνε τώρα δυνατὸν νὰ γράψωμεν πλήρη ἱστορίαν τῆς πόλεως ταύτης, καὶ τῆς Ἑλληνικῆς πόλεως ἥτις διεδέχετο ταύτην ἐν Σαλαμῖνι. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἠδυνήθημεν νὰ προσδιορίσωμεν τὸν χρόνον καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ περιφήμου μνημείου γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐκκλησία τῆς Ἁγ. Αἰκατερίνης, καὶ νὰ ἐκτελέσωμεν μικρὸν ἀναγκαῖον ἔργον, ὅπερ θὰ προφυλάττῃ αὐτὸ ἀπὸ τῶν πλημμυρῶν καὶ θὰ καθιστᾷ εὐπρόσιτον εἰς τὰ τοῦ σπουδαστὰς καὶ εἰς τοὺς προσκυνητὰς· εἶχε σχεδιασθῆ ὅπως εἶνε ἐν μέρει κεχωσμένον ἐν τῇ γῇ σχεδόν, ὅπου ἵσταται σήμερον· καὶ ἐκλείετο ὑπὸ κινητῆς θύρας λιθίνης, μέρος τῆς ὁποίας εὑρέθη στερεῶς προσηρμοσμένον μεταξὺ τῶν δύο παραστάδων.

V.—Ὁ λόφος Πάμπουλα ἐν Λάρνακι.

Ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς πόλεως Σαλαμῖνος πρὸς τὸ τέλος τοῦ χαλκοῦ αἰῶνος φυσικὸν εἶνε νὰ στραφῶμεν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Σιδηροῦ αἰῶνος καὶ πρὸς τὴν κυρίαν ἀντίζηλον τῆς ἀρχαίας Σαλαμῖνος τὴν φοινικικὴν πόλιν Κίτιον, διότι ὁ ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ Λάρνακος καὶ Ἀμμοχώστου περὶ τὴν ἐμπορίαν τοῦ ἐσωτερικοῦ δὲν εἶνε τι νέον.

Καθ' ἅπαντας τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ ἀντιζηλεία ἦτο ἄκρως σφοδρά. Ὅτε μὲν οἱ Ἕλληνες τῆς Σαλαμῖνος ἐπεκράτουν καὶ ἄλλοτε οἱ Φοίνικες ἀνταγωνισταὶ των· πολλαὶ τῶν ἐρίδων τούτων ἤγαγον εἰς φανερὸν πόλεμον, καὶ συχνὰ πᾶσαι αἱ ἄλλαι πόλεις τῆς νήσου ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰς φιλονικίας των.

Ἡ ἀρχαιοτάτη ἱστορία τοῦ Κιτίου ἦτο μέχρι τοῦδε πολὺ συνοπτική. Ἡ θέσις ἡ κειμένη μεταξὺ Σκάλας καὶ παλαιᾶς Λάρνακος εἶνε πολὺ κατεστραμμένη καὶ ὑπέφερε πολὺ ἐκ διαδοχικῶν προσπαθειῶν ὅπως ἐπιχωσθῇ ὁ ἀρχαῖος λιμὴν, ὅστις τώρα εἶνε τὸ ἕλος Πάμπουλα μετὰ τῶν λειψάνων τῆς ἀρχαίας πόλεως ἐπὶ τοῦ λόφου Πάμπουλα... Ἐκ τοῦ λόφου τούτου μικρὸν μέρος μόνον ὑπελείφθη σήμερον, ἐπηρύχθη ἤδη ἀρχαῖον μνημεῖον καὶ ἀξίζει νὰ ἐξετάσωμεν τοῦτο ἐπιμελῶς καὶ νὰ ἐξακριβώσωμεν τὴν σύνταξίν του καὶ τὴν ἱστορίαν του. Ὅλος ὁ λόφος σύγκειται ἐκ διαδοχικῶν στρωμάτων νεωτέρων Ἑλληνικῶν καὶ Ρωμαϊκῶν οἰκιῶν, ὧν τινες τυχαίως ἐκάησαν καὶ ἄλλαι ἐν μέρει ἀνωκοδομήθησαν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν. Τὸ στρῶμα ἔχει πάχος πλέον τῶν 4.5 μέτρων καὶ περιλαμβάνει τυχαῖα λείψανα ἀρχαιοτέρα τῆς Ἑλληνικῆς ἐποχῆς. Κάτωθεν τούτου ὑπάρχει ἀρχαιότερον στρῶμα 2.5 μ. παχύ, ἐκπροσωπεῖ τὴν φοινικικὴν πόλιν Κίτιον καὶ περικλειόμενον κατὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν ὑπὸ λεπτοῦ λιθίνου τοίχου, πιθανῶς τοίχου τοῦ ὀχυρώματος τῆς πόλεως. Ὁ χρόνος τοῦ οἰκοδομήματος τούτου δύναται νὰ προσδιορισθῇ ἀκριβῶς ὑπὸ τῶν πηλίνων ἀγγείων, περιλαμβανομένων εἰς δύο σωροὺς ἀπορριμμάτων, τοῦ ἑνὸς στηριζομένου ἐπὶ τοῦ τοίχου, τοῦ ἑτέρου δὲ κειμένου ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ἐπιφανείας καὶ χωριζομένου (interseded) ὑπ' αὐτῆς. Ὁ μέγας τοῖχος διήρκεσεν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, ἀλλ' ἐν τέλει κατεστράφη βαθμηδόν, καθ' ἣν περίοδον φαίνεται ὅτι τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Κιτίου σχεδὸν ἠρημώθη, διότι ὑπάρχει παχὺ στρῶμα φυτικοῦ ἐδάφους ἑκατέρωθεν τοῦ τοίχου. Κάτωθεν τούτου πάλιν ἕτερον ἔτι ἀρχαιότερον στρῶμα μετ' ἄλλης σειρᾶς (set) τοίχων καὶ πηλίνων ἀγγείων ἅτινα ἀνάγονται ὀπίσω εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην περίοδον τοῦ Σιδηροῦ αἰῶνος. Τὸ ἀξιοσημείωτον μνημεῖον γνωστὸν ἤδη ὡς παρεκκλήσιον Φανερωμένη φαίνεται ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν συνοικισμὸν τοῦτον, καὶ ἐκλείετο ὑπὸ κινητοῦ λίθου ὡς τὸ τῆς Ἁγ. Αἰκατερίνης ἐν Σαλαμῖνι.

VI.—Τέμενος καὶ ἀγάλματα ἐν Λευκωνίκῳ.

Ἕτερον ζήτημα μεγάλου διαφέροντος ἀφορᾷ εἰς τὴν πρωτην εἰσαγωγὴν τῆς πλαστικῆς τέχνης διὰ λίθου ἐν Κύπρῳ καὶ τὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὴν ἰθαγενῆ τέχνην τῆς πλαστικῆς δι' ἀργίλλου. Ἡ τυχαία ἀνακάλυψις ἀρχαίου τεμένους μετὰ ἔργων πλαστικῆς, ἐν περίπου μίλλιον νοτίως τοῦ χωρίου Λευκωνίκου, παρέσχεν ἐξαιρετικὴν εὐκαιρίαν πρὸς ἐξασφάλισιν συνεχῶν σειρῶν Κυπριακῶν ἀγαλμάτων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν τελευταίων τύπων.

Τὸ τέμενος αὐτὸ εὑρέθη ὅτι μεγάλως εἶχε διαταραχθῆ κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους, ὅτι ὀλλὰ τῶν μεγάλων ἀγαλμάτων τὸν ἱδρύσθησαν καὶ τὰ λίθινα θάθρα των ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς θεμέλιοι λίθοι μεταγενεστέρων οἰκοδομῶν· κατ' εὐτυχῆ ὅμως συγκυρίαν μεγάλη ποσότης μικρῶν ἀγαλμάτων διεφυλάχθησαν ἐπιμελῶς, ἐν τινι μικρῷ τετραγώνῳ δωματίῳ καὶ πολλαὶ τούτων ἑκατοντάδες εὑρέθησαν ἐν αὐτῷ. Πολλὰ τούτων εἶνε τεθραυσμένα, πολλὰ ὅμως δύνανται νὰ ἐπισκευασθῶσι, καὶ πάντα σχεδὸν εἶνε κεκοσμημένα διὰ λαμπροῦ ἐρυθροῦ χρώματος ἀσυνήθους καλῶς διατηρουμένου, καὶ μεγάλου καλλιτεχνικοῦ διαφέροντος, ἐλάχιστα ἐξ ἀργίλου ἀγάλματα εὑρέθησαν, εἶνε δῆλον ὅμως ὅτι τοιαῦτα ἀγάλματα ἦσαν ἐν χρήσει καὶ ὅτι ἀνάγονται μακρὰν εἰς περίοδον ἀρχαιοτέραν τῆς τῶν λιθίνων προσώπων. Μικρὸν χαλκοῦ ἀγαλματίον ἀνδρός, Ἀνατολικοῦ τύπου, καὶ ὀλίγοι μικροὶ χαλκοῖ δόες εὑρέθησαν ἐν τῷ σωρῷ τῶν λιθίνων ἀγαλμάτων.

Σημαντικὸν γεγονὸς διὰ τὴν Κυπριακὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἔδειξα ὡθη κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἐν Λευκωνίκῳ, ἰδίᾳ ὅτι αἱ ἀρχαῖαι οἰκίαι καὶ αὐτὸ τὸ τέμενος εἶχον τοίχους ἐξ ὠμῶν πλίνθων, ὁμοιοτάτων πρὸς τοὺς τῶν σημερινῶν χωρίων ἐν Μεσαορᾷ. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἐξηγεῖ πολλὰς δυσκολίας περὶ τῆς κατάψεως ἄλλων τεμενῶν, ὅπου οἱ λίθινοι τοῖχοι ὑψοῦνται ἕνα ἢ δύο πόδας ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους. Παρόμοιον ἐκ πλίνθων ἔργον εἶνε εἰς κοινὴν χρῆσιν ἐν τῷ ἀρχαίῳ Κιτίῳ καὶ εἰς πάσας τὰς ἄλλας τοποθεσίας ὅσαι ἐξητάσθησαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο.

VII.—Ἡ Βυζαντινὴ τοποθεσία ἐν Λαμπούσῃ.

Ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος καὶ εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν ἐν Λαμπούσῃ, τῇ γνωστῇ ἠρειπωμένῃ πόλει παρὰ τὸν Καραβᾶν, ὀκτὼ περίπου μίλια δυτικῶς τῆς Κηρυνείας. Ὁ ἀρχαιολόγος δὲν δύναται νὰ ἀνασκάπτῃ ὅπου θὰ προύτίμα Πρέπει πολλάκις νὰ χρησιμοποιῇ πιθανὰς ἐνδείξεις καὶ νὰ ἀκολουθῇ ὅπου ἄλλοι προηγήθησαν τῆς ὁδοῦ, ποιούμενος ὡς οἷόν τε μᾶλιστα χρῆσιν τῶν δώρων τῆς Τύχης. Οἱ πλούσιοι τάφοι τῆς Ἔγκωμης ἐγένοντο τὸ πρῶτον γνωστοὶ ὑπὸ βοὸς ὅστις εἶχε θέσει τὸν πόδα του ἐπί τινος τάφου, ἐνῷ ἠροτρία—μετ' αὐτὸν ἦλθον αἱ ἀνασκαφαὶ αοῦ Βριττανικοῦ Μουσείου, καὶ εὗρον πολλῷ πλείονας. Ἐν Λαμπούσῃ, ἥτις ἐχρησιμοποιήθη ἐπὶ πολὺ γενεὰς ὡς λατομεῖον, σπουδαῖος θησαυρὸς βυζαντιακῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν σκευῶν ἀνευρέθη πρό τινων ἐτῶν. Μικρὸν μόνον μέρος τοῦ θησαυροῦ τούτου ἐξησφαλίσθη ὑπὲρ τοῦ Κυπριακοῦ Μουσείου.

Ἄλλαι ἀνακαλύψεις πολυτίμων ἀντικειμένων ἐγένοντο κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ ὑπάρχει ἰσχυρὰ λαϊκὴ πίστις, ὅτι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ἔκεῖ πολλῷ μεγαλείτερος θησαυρός. Ἐπειδὴ πᾶσαι αἱ ἀνακαλύψεις αὗται ἐγένοντο τυχαίως καὶ ἐν κρυπτῷ, πολὺ ὀλίγα εἶνε γνωστὰ περὶ τῶν περιστατικῶν ἢ τοῦ γενικοῦ χαρακτῆρος τῆς θέσεως Μικρὰ ἀνασκαφὴ, γενομένη προηγουμένως, πρὸ τινων ἐτῶν, ἐκ μέρους τοῦ Κυπριακοῦ Μουσείου εἰς τινα τμῆμα κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς θέσεως ὤφειλε νὰ παράσχῃ ἐπαρκῆ πληροφορίαν· θεμέλια μεταγενεστέρας οἰκίας εὑρέθησαν, καὶ εἰς βυζαντιακὸς τάφος· τὸ ἔργον ὅμως τοῦτο δὲν παρετηρήθη ἢ δὲν περιεγράφη ἐπιμελῶς, καὶ τὸ δαπανηθὲν χρῆμα πρὸς τοῦτο πραγματικῶς ἐσπαταλήθη μάτην.

Ὅ,τι ἠδυνάμεθα διὰ τῶν περιωρισμένων κεφαλαίων ἡμῶν νὰ πράξωμεν ἦτο ὅπως ἀνασκάψωμεν ἐλογχερῶς περιωρισμένον μέρος τῆς θέσεως καὶ νὰ προσδιορίσωμεν τὸν γενικὸν χαρακτῆρα αὐτῆς· ἐὰν ἠρίσκομεν θησαυρόν, θὰ ἦτο τυχαῖον. Ἐξελέξαμεν τὸ ὕψιστον μέρος τῆς θέσεως μικρὸν λόφον, κείμενον εἰς ἀπόστασίν τινα ἀπὸ τῆς θαλάσσης νοτίως σχεδὸν τῆς ἠρειπωμένης ἐκκλησίας, ὅπου λέγεται ὅτι εὑρέθη ὁ μέγας θησαυρός. Ἀνεσκάψαμεν εἰς ὀλίγον βάθος τρία ἑκατοντάποδῶν (δέκα μέτρων) καὶ ἠδυνήθημεν νὰ ἀποκαλύψωμεν μέγα μέρος τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας πόλεως (city), ἥτις ἐκπροσωπεῖ πιθανῶς τὴν ἀρχαίαν Λάπηθον. Ἡ Λάπηθος, ὡς ἡ Κυθρέα κατὰ τὴν ἑτέραν πλευρὰν τῶν βουνῶν, ὑπῆρξε πάντοτε πλούσιον καὶ εὔδαιμον διαμέρισμα, διότι εἶχεν ἀφθόνους πηγὰς ὕδατος ρεούσας δι' ὅλου τοῦ ἔτους. Ὁ Σύρος ὅμως συνοικισμὸς δὲν ἦτο πάντοτε ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. Κατὰ τὸν πρῶτον χαλκοῦν αἰῶνα φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε παρὰ τὴν σημερινὴν κωμόπολιν Λάπηθον. Δὲν εὕρομεν αὐτὸν ἔτι, ἀνεσκάψαμεν ὅμως τάφους τινὰς αὐτοῦ, οὓς περιγράψομεν. Ἔπειτα κατὰ τὸν πρῶτον Σιδηροῦν Αἰῶνα, Ἑλληνική ἀποικία φαίνεται ὅτι εἶχεν ἔγκατασταθῆ εἰς τὴν θέσιν Λαμπούσης· οὐχὶ μακρὰν τοῦ λόφου ὃν ἐξητάσαμεν, ἀλλὰ καὶ ὁ λόφος οὗτος φαίνεται ὅτι ἐχρησιμοποιήθη διὰ τάφους ἀρχῇ κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα π. Χ. καὶ κεῖται πιθανῶς μικρόν τι ἀ πωτέρω τοῦ κατωκημένου ἐδάφους. Ἔπειτα κατὰ τοὺς ὑστέρους Ἑλληνικοὺς χρόνους ἡ πόλις ηὐξήθη καὶ ὁ γειτονικὸς λόφος ἐλατομήθη πρὸς προμήθειαν οἰκοδομικῶν λίθων. Οἱ παλαιοὶ τάφοι σχεδὸν κατεστρέθησαν κατὰ τὴν λατομίαν, καὶ τὰ ὠράια ἐνεπίγραφα ἀγγεῖα ἐξ αὐτῶν (κλοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου, καὶ ἀνήκοντα εἰς τὴν ἕκτην, πέμπτην καὶ τετάρτην ἑκατονταετηρίδα) ἦσαν διεσκορπισμένα μεταξὺ τῶν ἀποτριμμάτων τοῦ λατομείου. Εὕρομεν τὰς βαθμίδας, τὰς φερούσας κάτω εἰς μέγαν τάφον τοῦ εἴδους τούτου καὶ ἠκολουθήσαμεν αὐτὰς μέχρι τοῦ πυθμένος· ὁ τάφος ὅμως εἰς ὃν ἀνῆκον ταῦτα ἦτο σχεδὸν ὁλοσχερῶς κατεστραμμένος ὑπὸ τῶν λατόμων.

Ἡ πόλις ηὐξήθη ἔτι μᾶλλον κατὰ τοὺς εὐτυχεῖς χρόνους τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, καὶ τὰ ἀρχαῖα λατομεῖα ἐπεχώσθησαν καὶ μετεστάθησαν εἰς οἰκίας, ἐγειρομένας τὰς μὲν ὑπὲρ τὰς ἐξ ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ λόφου καὶ εἶχον πολλάκις σὺν τῷ χρόνῳ ἀνοικοδομηθῆ. Τοσοῦτον ἀπέρη μεγάλη ἡ πόλις κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ὥστε ἐξεσθέθησαν τὰ τείχη αὐτῆς καὶ ὀρυχθῆσαν πάλιν. Ἐπιγραφὴ ἀναγράφουσα τὴν συμπλήρωσιν τῶν νέων τούτων τειχῶν εὑρέθη ἡμέρας τινὰς πρὸ τῆς πρώτης ἐπισκέψεως ἡμῶν, ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν τειχῶν τούτων κατὰ τὸ μέσον σχεδὸν τῆς ὁδοῦ ἀπὸ Λαμπούσης εἰς τὴν σημερινὴν ἀμαξιτόν.

Εἰς τὰ ἐρείπια τοιαύτης τινὸς οἰκίας βυζαντινῆς ἐποχῆς λέγεται ὅτι εὑρέθησαν χρυσοῦς σταυρὸς μετὰ κεκολλημένων πολυτίμων λίθων πρὸ πολλῶν ἐτῶν. Ἐν τέλει ἐν χρόνῳ πολλῷ ὑστέρῳ κατὰ τὴν Βυζαντινὴν περίοδον, ἅπασα ἡ πόλις εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ καὶ αἱ σημεριναὶ κῶμαι Καραβᾶς καὶ Λάπηθος ἀντικατέστησαν αὐτήν. Ἡ αἰτία τῆς μεταβολῆς ταύτης δὲν εἶνε γνωστή, αἱ ἀνακαλύψεις ὅμως θησαυρῶν ἐμφαίνουσιν ὅτι ἡ πόλις ἀνετράπη ὑπὸ σεισμοῦ. Ἐὰν ηὑρίσκομεν θησαυρόν, θὰ ἦτο τυχαῖον. πᾶς ὁ ἐπιθυμῶν νὰ εὕρῃ θησαυρὸν εἰς τόπον ὡς ἡ Λάμπουσα, πρέπει νὰ ἔχῃ πολὺν χρόνον καὶ πολλοὺς ἐργάτας εἰς τὴν διάθεσίν του· Ἀνεκαλείψαμέν τι ἐντοῦτοις, ὅπερ ὑπὸ ἔποψιν ἐπιστημονικὴν εἶνε πολυτιμότερον θησαυροῦ, τὴν σκιαγραφίαν τῆς ἱστορίας μιᾶς τῶν ἀρχαιοτέρων πόλεων τῆς Κύπρου.

VIII.—Συμπέρασμα.

Τοῦτο κλείει τὴν ἀφήγησιν τῶν ἀνασκαφῶν μας ἐξ ὀνόματος τοῦ Κ. Μουσείου. Εὕρομεν τοὺς ἄριστα διατηρηθέντας τάφους τοῦ πρώτου Χαλκοῦ Αἰῶνος, οἵτινες κατεγράφησαν (recorded) ἐπιστημονικῶς· εὕρομεν τέμενος μετὰ πλήρων σειρῶν πλαστικῆς Κυπριακῆς, ἐν ἀσυνθέτῳ καλῷ βαθμῷ διατηρουμένων καὶ λαμπρῶς γεγραμμένων· ἐπιτύχομεν εἰς τὸν λόφον Πάμπουλα τὰς πρώτας σειρὰς ἀκριβῶς μετρηθεισῶν τομῶν διὰ τῶν ἐρειπίων φοινικικῆς πόλεως· καὶ εἰς Ἔγκωμὴν καὶ Λάμπουσαν παρόμοια ὑλικὰ διὰ τὴν ἱστορίαν δύο ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Κύπρου. Ἡ πλήρης παρασκευὴ τῶν εὑρημάτων ἡμῶν πρὸς ἔκθεσιν ἐν τῷ Κυπρ. Μουσείῳ θὰ ἀπαιτήσῃ βεβαίως χρόνον τινά, ἐλπίζομεν ὅμως νὰ κάμωμεν προκαταρκτικὴν ἔκθεσιν ἄνευ πολλῆς βραδύτητος καὶ ἐλπίζω ὅτι ἡ ἔκθεσις θὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς προσδοκίας πάντων τῶν φίλων τοῦ Κυπριακοῦ Μουσείου καὶ θὰ δικαιολογήσῃ τὴν συνετὴν γενναιοδωρίαν τῆς Κυπρ. Βρεττανήσεως πρὸς τὰς ἀνασκαφάς.

Ν. ΚΑΤΑΛΑΝΟΥ, Δ.Μ.

ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ ΔΕΥΚΩΜΑ
"Ο ΖΗΝΩΝ"
ΕΤΟΣ Α' 1914

Περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου τοῦ 1910 ἠγγέλθη ἡ μελετωμένη ἔκδοσις τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἐτησίου **«Κυπριακοῦ Λευκώματος»**, ὅτε τὸν συγγραφέα του παρέσυρεν ἡ εὐγενὴς πρόσκλησις τοῦ **«Πατριωτικοῦ Ὁμίλου»** τῶν μόλις ἀποφοιτησάντων τοῦ ὑπὸ τὸν κ. **Ἀθ. Φυλακτόν** Διδασκαλείου καὶ Γυμνασίου, ἐνθουσιωδῶν νέων.

Ἡ ὡραία καὶ ὑψηλὴ ἐκείνη ἀπόφασις ἦτο ἀληθὴς καὶ βαθεῖα προαίσθησις τῆς εὐγενοῦς τῶν νέων ἐκείνων καρδίας περὶ τῶν ἐπικειμένων μεγάλων καὶ ἐνδόξων γεγονότων, καὶ ἐπὶ διετίαν ὑπὸ τὸν θερμὸν καύσωνα ἀνὰ τὰς πεδιάδας καὶ τοὺς χειμερινοὺς παγετοὺς ἀνὰ τὰ ὄρη τῆς Κύπρου ἐσκόρπισαν τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ ἐνέπλησαν τὰς ἑλληνικὰς κοινότητας ἐθνικῆς ἐλπίδος καὶ χαρᾶς, καὶ τινες τούτων μετὰ τὴν διετῆ ἐδοιπορίαν, ἅμα τῷ κηρύγματι τοῦ πολέμου, ἐτάχθησαν ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς πατρίδος καὶ προὐκινδύνευσαν μετ' ἀληθοῦς ἡρωϊσμοῦ.

Ἡ ἐπακολουθήσασα μεγάλη καὶ ἔνδοξος περίοδος 1912—1913, περισπῶσα τὰς ψυχὰς καὶ τὰς καρδίας τῶν Πανελλήνων, ποιητὰς μόνον ἠδύνατο νὰ ἀναδείξῃ, ἀλλ' ἡ μεγάλη καὶ θαυμαστὴ ποίησις τοῦ ἡρωϊσμοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὑπερέβαλε πᾶσαν φαντασίαν, καὶ οἱ ἐπαγγελλόμενοι τὴν ποίησιν ἔπαθον ὑπὸ κατάπληξεως ἀφασίαν.

Εἶχεν ἐντοῦτοις παρασκευασθῆ ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῆς ὕλης τοῦ Λευκώματος, ὅτε ἐγεννήθησαν μεγάλαι ἐλπίδες περὶ ταχείας πολιτικῆς μεταβολῆς ἐν Κύπρῳ, καὶ τοῦτο ἐπέβαλεν ἄλλην ὅλως ὕλην διὰ τὸ πρῶτον ἐτήσιον «Κυπριακὸν Λεύκωμα», ὅπερ ἐλπίζει ὁ συγγραφεύς του νὰ καταστήσῃ ἀκριβῆ ὡς οἷόν τε καὶ συνοπτικὴν χρονογραφίαν τῆς Κύπρου κατοπτριζούσαν πιστῶς τὴν ὅλην κίνησιν ἐν αὐτῇ, πρὸς τῇ ἄλλῃ ποικίλλῃ καὶ σοβαρᾷ καὶ πάντοτε διδακτικῇ ὕλῃ καὶ ἀπὸ τοῦ ἄλλου κόσμου καὶ ἰδίᾳ τοῦ Ἑλληνικοῦ.

Μετὰ τῆς γλυκείας ἐλπίδος ὅτι ἡ δυσοίωνος Ἁρμοστεία τοῦ Σὶρ Γκοὺλδ Ἄδαμς θὰ ἦτο καὶ ἡ τελευταία, ἐνόμισεν ὁ συγγραφεὺς ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τοῦ ἐτησίου **«Κυπριακοῦ Λευκώματος»** ἔδει νὰ διαλάβῃ τὰ σημαντικώτερα καὶ οὐσιωδέστερα γεγονότα ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν διακυβέρνησιν τῆς Κύπρου, ἀφ' ἧς τὸ πρῶτον ἐκηρύχθη ἡ κατοχὴ καὶ ἀνεπετάσθη ἐπὶ τῆς Κύπρου ἡ Βρεττανικὴ σημαία μέχρι σήμερον· ἔδεησε πρὸς τοῦτο νὰ παρασκευάσῃ νέαν ὅλως ὕλην, ἣν συνεκόμισεν ἀπὸ τῶν εἰς τὴν διάθεσίν του προεκδοθέντων ἐπισήμων καὶ ἰδιωτικῶν συγγραφῶν καὶ ἀπὸ τοῦ ἐγχωρίου τύπου, διεξερχόμενος ὅσα τούτων ἠδυνήθη καὶ ἐκλέγων τὰ σημαντικώτερα καὶ οὐσιωδέστερα καὶ τὰ μᾶλλον συντελοῦντα εἰς τὴν καθόλου κατάστασιν τῆς πολιτείας καὶ τῶν ὑπηκόων.

Μετὰ τὴν ἐπιλογὴν ἀπὸ ἀφθόνου καὶ ποικιλωτάτης ὕλης, ἔδει νὰ γένηται ἡ σύμπτυξις τοῦ ἐπιλεγέντος ὑλικοῦ, χωρὶς νὰ ἀποβάλῃ τοῦτο τὸ οὐσιωδέστατον γνώρισμά του, ὥστε ὁ διεξερχόμενος τὴν Ἀγγλικὴν κατοχὴν ἀναγνώστης νὰ ἔχῃ συνοπτικὴν σκιαγραφίαν τῶν κατ' αὐτὴν, καὶ νὰ δύναται ἐπωφελῶς νὰ προσφεύγῃ εἰς τὸν πρῶτον τόμον τοῦ Κυπριακοῦ Λευκώματος ἀνευρίσκων τὴν ἀρχὴν καὶ παρακολουθῶν τὴν συνέχειαν τῶν μεταγενεστέρων πρὸς τὰ προγενέστερα.

Τὰ εἰρημένα καὶ πεπραγμένα κατεγράφησαν καθ' ἣν χρονολογικὴν τάξιν ἐξελίχθησαν ἐν χώρῳ καὶ χρόνῳ, ὡς χρονογραφία καὶ οὐχὶ ἐν ἱστορίᾳ, διότι ἡ ἱστορία θὰ γραφῇ μετὰ τὴν ἀνακύκλησιν ὅλης τῆς περιόδου καθ' ἣν θὰ συμπληρωθῶσι καὶ θὰ καταφανῶσιν ὅλα τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἱστορουμένου παρελθόντος. Τὸ νὰ διατείνεται ὅτι γράφει τις ἱστορίαν ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν ἱστορουμένων γεγονότων σημαίνει ἄγνοιαν τῆς ἱστορίας.

Διὰ τὴν ἐπιβεβλημένην ταύτην ἀλλαγὴν τῆς ὕλης τοῦ **«Κυπριακοῦ Λευκώματος»** ὁ συγγραφεὺς ὑπεβλήθη εἰς πολλαπλάσιον κόπον καὶ ἀπὸ 25 τυπογραφικῶν φυλλάδων, ἐξ ὅσων εἶχεν ἀγγελθῆ ὅτι θὰ ἀπετελεῖτο τὸ «Λεύκωμα», θὰ ἀποτελεσθῇ ἐκ 30 ὅλων τοιούτων, χωρὶς νὰ αὐξηθῇ καὶ ἡ ὁρισθεῖσα τιμὴ, διότι ἡ νέα ὕλη ἐγένετο κατ' ἀνάγκην ἐκτενεστέρα καὶ τὰ μεγάλα ἐν δύο τελευταῖαν ἔτων γεγονότα δὲν ἠδύναντο νὰ παραλειφθῶσιν ἐξ αὐτοῦ.

Πολλὴ καὶ χρήσιμος ἄλλη ὕλη ἐδέησε νὰ παραλειφθῇ, διότι καὶ τὸ τεῦχος θὰ ἀπέβαινεν ὀγκῶδες καὶ ὁ ἀναγκαῖος χρόνος ἐλλείπει, ἐβράδυνε δὲ μάλιστα ὑπὲρ τὸ δέον ἡ ἔκδοσις αὐτοῦ, ἥτις προσεδοκᾶτο ὅτι θὰ ἐπερατοῦτο τὸν π. Νοέμβριον καὶ μόλις θὰ εἶνε ἕτοιμον περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς τούτου.

Ἱκανὴν ὕλην τοῦ Λευκώματος χρήσιμον θὰ περιλάβωμεν εἰς τὸ πανηγυρικὸν φύλλον τοῦ «Κυπρ. Φύλακος» τῆς Πρωτοχρονιᾶς, ὥστε οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν, ὅσοι θὰ ἐπρομηθεύοντο καὶ τὸ «Κυπριακὸν Λεύκωμα» ἢ οἱ συνδρομηταὶ τοῦ Λευκώματος οἱ ἐγγραφόμενοι καὶ εἰς τὸν «Κυπρ. Φύλακα» δύνανται τὸ πανηγυρικὸν φύλλον νὰ συνάψωσι πρὸς τὸ Λεύκωμα καὶ θὰ ἔχωσιν οὕτω πληρεστέραν τὴν ὅλην αὐτοῦ.

Εὐτυχῆ θὰ λογίζηται ἑαυτὸν ὁ συγγραφεὺς, ἂν φανῇ ὅτι παρέχει εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ χρήσιμον ὁπωσδήποτε ἔργον, ἄξιον τῆς εὐμενοῦς ἐκτιμήσεως καὶ ὑποστηρίξεως αὐτῶν καὶ κατὰ τὰς ἐφεξῆς ἐκδόσεις τοῦ «Κυπριακοῦ Λευκώματος». Ἐν τῷ προσεχεῖ φύλλῳ θὰ σημειώσωμεν τὰ κυριώτερα θέματα τῆς ὅλης ὕλης τοῦ «Κυπριακοῦ Λευκώματος.»

Ἀγγελίαι δὲν ἀπεστάλησαν πανταχοῦ τῆς Νήσου, διότι ὁ συγγραφεὺς προτιμᾷ νὰ ἔχωσιν οἱ συμπολῖται πάντες ἐλευθέραν τὴν πρὸς τὸ ἔργον ἐκτίμησιν καὶ τὴν συνδρομήν αὐτῶν, ἥτις ὡρίσθη εἰς **τρία σελλίνια** διὰ τοὺς συνδρομητὰς ἤδη τοῦ **«Κυπριακοῦ Φύλακος»** καὶ τοὺς ἐγγραφομένους νεωστί, **τέσσαρα δὲ σελλίνια** διὰ πάντας τοὺς λοιπούς.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ

Κύριε Συντάκτα,

Παρὰ

Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Χανία, 1.— Ἀπὸ τοῦ λόφου τοῦ Ἱστορικοῦ Προφήτου Ἠλία οἱ κανονιοβολισμοὶ χαιρετίζουν τὸν Βασιλέα καὶ τὴν πολεμικὴν σημαίαν τοῦ πλοίου μυριόστομοι δὲ εἶνε αἱ ζητωκραυγαὶ τοῦ Λαοῦ ὑπὲρ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ 12ου, τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τῆς Ἐλευθερίας.

Τὴν 9ην καὶ 15' πολύκωπος λέμβος φέρει ἐπὶ τοῦ «Ἀβέρωφ» τὸν Γενικὸν Διοικητὴν τῆς Κρήτης κ. Λουκᾶν Κανακάρην Ροῦφον, ὅστις ὑποβάλλει τὰ σέβη του πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ χαιρετίζει τὸν Πρωθυπουργὸν, τὸν Ναύαρχον καὶ τὸ Προεδρεῖον τῆς Βουλῆς.

Ἤδη κανονιοβολισμοὶ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς καὶ τῶν πλοίων χαρμόσυνοι κωδωνοκρουσίαι κρὶ ἀτελείωτοι ἀνευφημίαι χαιρετίζουν ἐπὶ ἡμίσειαν ὅλην ὥραν τὸν Στόλον καὶ τὸν Βασιλέα.

Ἡ ἀποβάθρα καὶ ὁ Φιρκᾶς εἶνε μυρτοστόλιστοι ἐνῷ ἡ Κυανόλευκος κυριαρχεῖ πανταχοῦ περιβάλλουσα τὰ Βυζαντινὰ σήματα καὶ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς δικεφάλους. Ὁλόκληρος ἡ παραλία εἶνε κατειλημμένη ἀπὸ Κρῆτας κάθε φύλου καὶ ἡλικίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται αἱ ἀδελφότητες Ἀθηνῶν—Πειραιῶς, πρὸ ὡρῶν τινων κατελθοῦσαι εἰς τὴν νῆσον διὰ τῆς «Μυκάλης» τοῦ Τζῶν.

Οἱ Μουσουλμᾶνοι μετέχουν τοῦ γενικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὁ δὲ θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς των Μεχμὲτ Σεματλῆ ἔδωκε πρὸς τοὺς δημοσιογράφους τὸν ἑξῆς χαιρετισμὸν διὰ τὸν Βασιλέα:

Μεγαλειότατε,

«Ἐνθουσιᾷ ὁ λαὸς τῆς Κρήτης διὰ τὴν ἔλευσιν τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος εἰς τὴν νῆσόν μας. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἐν ὅσῳ ὑπάρχει Κυβέρνησις δικαία, πάντες οἱ ὑπήκοοι τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος θὰ ὦσιν αὐτοὶ εἰλικρινῶς ἀφωσιωμένοι καθὼς καὶ ὁ ἐν τῇ νήσῳ εὑρισκόμενος Μουσουλμανικὸς πληθυσμός.

«Ὑπὸ τὴν Ὑψηλὴν αἰγίδα τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος ἐλπίζομεν οἱ Μουσουλμᾶνοι τῆς Κρήτης νὰ περνοῦν μετὰ τῶν συμπατριωτῶν των ἐν ἁρμονίᾳ, καὶ ὅτι καὶ αὐτοὶ θὰ εὐτυχήσουν μαζύ των.

«Εὐχόμενοι τοῦτο πάντες μιᾷ καρδίᾳ Σᾶς λέγομεν τὸ Καλῶς ὡρίσατε ἐξ ὅλης ψυχῆς.

«Ζήτω ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεύς».

Ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας εἶναι παρατεταγμένη ἡ χωροφυλακὴ τῆς νήσου, ἀναμένουν δὲ εἰς αὐτὴν ἀπὸ τῆς 9 1)2 πρωϊνῆς αἱ ἀρχαὶ καὶ τὸ μετ' ὀλίγον προσελθὸν Προεδρεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς ἀποβιβασθὲν πρὸ τοῦ Ἀνακτος ἐκ τῶν «Σπεστῶν».

Τὴν 10ην ἀκριβῶς ἡ μεγάλη ἀτμάκατος τοῦ «Ἀβέρωφ» ἀφίνει τὴν ναυαρχίδα φέρουσα τὸν ἀποβιβαζόμενον Βασιλέα. Τὰ τηλεβόλα τῶν πολεμικῶν κροτοῦν βαρύγδουπα καὶ ὁ λαὸς ζητωκραυγάζει ἐπευφημῶν.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἀποβιβάζεται τὴν 10ην καὶ 5' εἰς τὸ τελωνεῖον, ὅπου ἀναμένουν οἱ πρόξενοι τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, αἱ ἀρχαὶ τῆς νήσου, τὸ Προεδρεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς καὶ λευκότριχες Κρῆτες ἀγωνισταὶ προσφωνοῦντες τὸν Ἄνακτα μὲ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη». Ὁ Βασιλεὺς ἐχαιρέτισε διὰ χειραψίας τοὺς προξένους καὶ τὰς ἀρχάς, ἀμέσως δὲ ἔπειτα ὁ Εἰσαγγελεὺς τῶν Ἐφετῶν κ. Ζουρίδης προσεφώνησε τὴν Α. Μεγαλειότητα.

—«Αἱ σκιαὶ τῶν ἡρώων σὲ εὐλογοῦν!»

Μετὰ τὴν ὡραίαν προσφώνησιν τοῦ κ. Ζουρίδου, ἐξυμνήσαντος τοὺς καλλινίκους Ἑλληνικοὺς ἀγῶνας, ὁ Βασιλεὺς τίθεται ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πομπῆς, ἥτις βαίνει πρὸς τὸν Μητροπολιτικὸν ναόν. Ἡ Α. Μ φέρει στολὴν Στρατηγοῦ καὶ περιστοιχίζεται ὑπὸ τοῦ Διαδόχου μὲ στολὴν ὑπασπιστοῦ, τοῦ πρίγκηπος Ἀλεξάνδρου ὑπολοχαγοῦ, τοῦ ναυάρχου Κουντουριώτου, τῶν ὑπασπιστῶν κ. κ. Λεβίδου, Σκουμπουρδῆ καὶ Ζωμβρακάκη. Ἀκολουθοῦν ὁ Πρωθυπουργὸς, ὁ Γενικὸς Διοικητὴς, τὸ Προεδρεῖον τῆς Βουλῆς, οἱ Πρόξενοι, ἀξιωματικοὶ καὶ αἱ ἀρχαί.

Συγκινητικὴ εἶναι ἡ παρέλασις τῶν ἡραίων Κρητῶν ἀγωνιστῶν μὲ τὸν Γιάνναρην καὶ Μάντακαν ἐπὶ κεφαλῆς, ὧν ἐσφιγξεν ἐπανειλημμένως τὴν χεῖρα ὁ Βασιλεὺς, ἐνῷ οὗτος τὸν προσεφώνουν «Χριστὸς ἀνέστη Βασιλιᾶ μου».

Πρὸ τοῦ ναοῦ τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας εἶναι παρατεταγμένον στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα, ἐνῷ παιανίζει ἡ Μουσική. Ὁ Βασιλεὺς, ὃν αἱ μαθήτριαι τοῦ παρθεναγωγείου ραίνουν μὲ ἄνθη, ὑπὸ τὰς ζητωκραυγὰς τοῦ πλήθους, ἀνέρχεται μετὰ τῆς ἀκολουθίας του εἰς τὴν σταθεῖσαν ἐξέδραν. Ἀπὸ τῆς ἐξωθύρας ὁ ἐπίσκοπος Χανίων καὶ Ἀποκορώνου Ἀγαθάγγελος, φέρων κατάχρυσον ἀρχιερατικὴν στολὴν προσφωνεῖ τὸν Ἄνακτα ἐν μέσῳ βαθυτάτης συγκινήσεως.

«Ἡ Κρήτη, λέγει, ἥτις ὑπὲρ πᾶσαν Ἑλληνικὴν γῆν ποταμοὺς ἔχυσεν αἱμάτων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς καὶ ἐναγωνίως περιέμενε τὴν ἡμέραν ταύτην, δονεῖται σήμερον ἀπὸ χαρὰν ὑποδεχομένη πανηγυρικῶς ἐν τῇ πρωτευούσῃ αὐτῆς Σὲ τὸν Μεγαλουργὸν Στρατηλάτην, τὸν Τροπαιοῦχον Μαχητὴν, τὸν δαφνοστεφῆ Βασιλέα της!

Αἱ μακάριαι ψυχαὶ τῶν ἡμιθέων ἡρώων, πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, οἵτινες κατὰ καιροὺς ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ διαπύρως ἐπόθησαν νὰ ἴδουν τὴν ἡμέραν ταύτην πλὴν φεῦ! δὲν ἠξιώθησαν, σήμερον ἐπὶ κεφαλῆς ἔχουσαι τὴν μακαρίαν ψυχὴν τοῦ ἀλήστου μνήμης ἀοιδίμου Πατρός Σου, εὐλογοῦσί Σε, πατοῦντα ὡς Βασιλέα τὸ ἱερὸν ἔδαφος, τὸ συνέχον τὰ ἅγια αὐτῶν λείψανα».

Ὁ Ἱεράρχης ἐκφράζει τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ Ἔθνους διὰ τὸν Βασιλέα του καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνην καὶ καταλήγει μὲ τὸ ρητὸν τοῦ Προφήτου Ἠσαΐα «Ἐνισχύσει Κύριος τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐν τῷ ἐξάγειν ἐκ τῶν δεσμῶν τοὺς δεδεμένους».

—Ἐπὶ τῆς ἐπάλξεως τοῦ Φιρκᾶ.

Τελεῖται εἶτα ἡ δοξολογία καὶ ἡ πομπὴ μετὰ τῆς αὐτῆς τάξεως διευθύνεται εἰς τὴν ἔπαλξιν τοῦ Φιρκᾶ, δαφνονόσμητον καὶ κατεσπαρμένην τὴν βάσιν δι' ἀνθέων. Πρὸ τῆς σκοπιᾶς, ἐφ' ἧς θὰ ἐπήρετο ἡ Σημαία εἶναι ἐσταμένη μεγαλοπρεπὴς ἐξέδρα, ὅπου λαμβάνουσι θέσιν ὁ Βασιλεὺς καὶ οἱ ἐπίσημοι. Ἀρχίζει ἡ τελετὴ τοῦ ἁγιασμοῦ, τῶν χορῶν ψαλλόντων «Τῇ Ὑπερμάχῳ ἐγείρονται τρόπαια. Χαῖρε, δι' ἧς οἱ ἐχθροὶ καταπίπτουσι. Τὴν 11ην ἀκριβῶς ὑπὸ τοῦ ἠχους τῆς μουσικῆς, τὰς ζητωκραυγὰς καὶ τοὺς κανονιοβολισμοὺς οἱ λευκότριχες ἀγωνισταὶ καπετὰν Χατζημιχάλης, Γιάνναρης καὶ καπετὰν Μάντακας παραδίδουσιν εἰς τὸν Βασιλέα ἀνατυλιχθεῖσαν τὴν Σημαίαν.

Ὁ Βασιλεὺς τὴν προσδένει εἰς τὸ σχοινίον τοῦ κοντοῦ καὶ παραδίδει ταύτην εἰς τὸν Καπετὰν Μάντάκαν, ὅστις δακρύων καὶ τρέμων ἀνασύρει ἐλαφρὰ πρὸς τὸν κοντὸν τὴν Ἐλευθερώτριαν Κυανόλευκον, ἥτις ἐπαίρεται ριπιζομένη καὶ ὑπερήφανος πρὸς τὸν ἱστὸν τοῦ Φιρκᾶ. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην νικητήρια τὰ τηλεβόλα τοῦ «Ἀβέρωφ» ἀνοίγονται εἰς τιμητικὸν χαιρετισμὸν 101 κανονιοβολισμῶν, ὁ Βασιλεὺς χαιρετίζει στρατιωτικῶς, ὁ Πρωθυπουργὸς δακρύει ἀσκεπής, οἱ κώδωνες τῶν Χανίων κρούονται εἰς χαρμόσυνον ἀναστάσιμον ἦχον καὶ πολιαὶ αἱ ἀσκεπεῖς κεφαλαὶ τῶν ἀγωνιστῶν τῆς Κρήτης τρέμουν ἐκ τῶν λυγμῶν, ἐνῷ ὁ χορὸς ψάλλει: «Ἀνδρῶν ἡρώων προμάχων Πατρίδος, τῶν πεσόντων εὐσεβῶς, αἰωνία ἡ μνήμη!»

Καὶ ὁ Κρητικὸς λαὸς μὲ λυγμοὺς χαρᾶς ζητωκραυγάζει φρενητιῶδως, πολλοὶ δὲ ἀνταλλάσσουν τὸν ἀσπασμὸν τοῦ «Χριστὸς Ἀνέστη».

—Τιμὴ εἰς τοὺς ἀγωνιστάς.

Ἐπὶ τῆς ἐξέδρας ἔτι εὑρισκόμενος ὁ Βασιλεὺς καλεῖ τοὺς δύο καπετανάιους καὶ καρφώνει ἰδιοχείρως εἰς τὰ στήθη ἑνὸς ἑκάστου τὸν χρυσοῦν Σταυρὸν τοῦ Βασιλικοῦ Τάγματος τοῦ Σωτῆρος. Οἱ δύο ὑπέργηροι πολεμισταί, ὁ εἷς 94 καὶ ὁ ἄλλος 98 ἐτῶν ψελλίζουν δακρύοντες λόγους εὐγνωμοσύνης.

Ὁ Βασιλεὺς μετέβη εἶτα εἰς τὴν Ἰσραηλιτικὴν συναγωγὴν, ὅπου ἐτελέσθη δοξολογία.

Τὴν 1ην μ.μ. παρετέθη πρόγευμα εἰς τὸ Διοικητήριον. Ὁ Βασιλεὺς ἀνέφερεν ὅτι ἀκριβῶς τῇ 1ῃ Δεκεμβρίου ἦτο ἡ ἐπέτειος τῆς ὁρκωμοσίας καὶ κατατάξεως του εἰς τὸν στρατόν. Ἐλέχθη ὡσαύτως ὅτι μετὰ τὸν Νικηφόρον Φωκᾶν ἡ Α. Μ. εἶνε ὁ πρῶτος Χριστιανὸς Βασιλεὺς, ὅστις πατεῖ τὴν Κρήτην.

Τὴν 3.30 ἐγένετο δεξίωσις ἐπὶ τοῦ «Ἀβέρωφ».

Σημειωτέον ὅτι ὁ Ρῶσσος Πρόξενος πρῶτος ἐπεσκέφθη τὸν Βασιλέα καὶ εἶχεν ἀποφασίσει ὅπως παραστῇ εἰς τὴν τελετὴν ἀνεξαρτήτως τῆς στάσεως τῶν συναδέλφων του.

Τὸ ἑσπέρας ἡ πόλις ἐφωταγωγήθη καὶ λαμπρὰ λαμπαδηφορία περιήλθε τὰς ὁδούς.

—Τὸ τηλεγράφημα τοῦ Πρεβέρτου Ἑκάλλ.

Ὁ φιλέλλην Ἰταλὸς βουλευτὴς κ. Γκάλλη ἀπέστειλε πρὸς τὸν Γενικὸν Διοικητὴν Κρήτης τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα:

«Ἀπὸ τριάκοντα καὶ πλέον ἐτῶν ὑποστηρίζω ὅσην ἐμοὶ δύναμις τὴν ἕνωσιν τῆς ἡρωϊκῆς Κρήτης μετὰ τῆς Μητρὸς Πατρίδος Ἑλλάδος. Μετέχω ἐπομένως τῆς ἁγίας τελετῆς τῆς αὔριον μὲ ἐνθουσιῶσαν ψυχήν».

Χιώς, 21.—Οἱ Πρόξενοι ἐδήλωσαν εἰς τὸν Διοικητὴν ὅτι αἱ κυβερνήσεις των ἀνεγνώρισαν τὴν προσάρτησιν τῆς νήσου.

Ἀθῆναι, 9)22.—Οἱ Πρόξενοι τῶν Δυνάμεων ἐν Χανίοις κατόπιν ἐντολῆς τῶν Κυβερνήσεών των ἐπεσκέφθησαν ἐπισήμως σύσσωμοι τὸν Διοικητὴν τῆς Νήσου κ. Ροῦφον.

ΤΟ ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν πρότασιν διὰ τὸ ζήτημα τῶν νήσων ἐγνώσθησαν τὰ ἑξῆς αὐθεντικά:

Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ρωσσία ἀποδέχονται ἀσυζητητὶ, ἂν μὴ καὶ υἱοθετοῦσαι, τὴν Ἀγγλικὴν πρότασιν.

Περὶ τῶν βλέψεων τῆς Αὐστρίας καὶ Γερμανίας δὲν ὑπάρχει τι ὡρισμένον, μολονότι θεωρεῖται βέβαιον ὅτι τῆς Αὐστρίας ἐξησφαλίσθη ἤδη ἐκ προκαταβολῆς ἡ συγκατάθεσις.

Ἡ Ἰταλία εἶνε μόνον ἐνδεχόμενον νὰ φέρῃ μερικὰς ἀντιρρήσεις καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ πείσῃ ὅτι προσφέρει ὑπηρεσίαν εἰς τὴν τάξιν, ἐὰν ἤθελε τῆς ἐπιτραπῇ νὰ ἀφήσῃ Ἰταλικὴν Χωροφυλακὴν εἰς τὰ Δωδεκάνησα.

Εἶνε ὅμως βέβαιον ἀπὸ τοῦδε ὅτι οὐδεμία τοιαύτη πρότασις θὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, καὶ ἡ ἀγγλικὴ πρότασις δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ λάβῃ τύπον Εὐρωπαϊκῆς ἀποφάσεως.

Ἅμα ὡς ἡ Ἀγγλικὴ πρότασις περιβληθῇ τὸ κῦρος Εὐρωπαϊκῆς ἀποφάσεως, θ' ἀνακοινωθῇ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὴν Υ. Πύλην.

Ἡ Ἑλλὰς θὰ δεαμαρτυρηθῇ.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ὡς ἀναφέρει καὶ ὁ «Ἡμερήσιος Τηλέγραφος» τοῦ Λονδίνου, θὰ διαμαρτυρηθῇ ἐναντίον τῆς Ἀγγλικῆς προτάσεως χωρὶς βεβαίως νὰ ἀναλάβῃ καὶ ἐχθρικὴν στάσιν ἀπέναντι ταύτης, ἀλλὰ διὰ νὰ τονίσῃ τὴν γενικῶς παρὰ τοῖς Ἕλλησι κύκλοις κρατοῦσαν ἐντύπωσιν ὅτι διὰ τῆς Ἀγγλικῆς προτάσεως οὐ μόνον δὲν παρέχονται εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀντισταθμίσματα εἰς τὰς νήσους διὰ τὴν ἀπώλειαν τὴν ὁποίαν ὑφίστανται τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα ἐν Ἠπείρῳ—ὡς ἐξαίρεται ἐν τῷ Εὐρωπαϊκῷ Τύπῳ—ἀλλὰ τοὐναντίον ἡ λύσις αὕτη θ' ἀπετέλει πρόσθετον θυσίαν, εἰς ἣν πιέζεται νὰ ὑποκύψῃ ἡ Ἑλλὰς πρὸς θεραπείαν τῆς Ἰταλικῆς φιλοτιμίας.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Ἀθῆναι, 10)23.—Κατὰ τὴν χθεσινὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς συνεζητήθη τὸ ζήτημα τῆς βασιλοκτονίας. Ὁ κ. Ρακτιβὰν ἐδήλωσεν ὅτι κατὰ τὴν ἀνάκρισιν οἱ διευθυνταὶ τῶν ἐφημερίδων ἐπέμενον ὅτι ἡ δολοφονία τοῦ Βασιλέως διεπράχθη βουλγαρικῇ συνεργείᾳ.

Ἀθῆναι 10)23. —Κατ' εἰδήσεις ἐκ Λονδίνου ἐδόθησαν ὑποσχέσεις ὅτι τὸ Σερβικὸν Δάνειον θὰ πραγματοποιηθῇ μετὰ δύο μῆνας. Διὰ τὸ Ἑλληνικὸν δάνειον ἡ Γαλλία δὲν ἔδωκεν ὑποσχέσεις.

Ἀθῆναι, 9)22.—Ἀγγέλλεται ἐκ Βιέννης ὅτι εἰς τὸν κ. Στρέϊτ ἀπενεμήθη ὁ Μεγαλόσταυρος. Παρευρεθεῖς εἰς συνεδρίασιν τῶν ἀνθρωπιστῶν ἀνευφημήθη.

Ἐν συνεντεύξει πρὸς τὸν «Ν. Ε. Τύπον» ἀποχαιρετῶν τὸν αὐστριακὸν λαὸν πιστοποιεῖ τὰς συμπαθείας τῆς Αὐστρίας, ἐγγυωμένας προσέγγισιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ
ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΕΙΣ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

ΓΥΜΝΑΣΙΑ ΜΑΧΗΤΙΚΗΣ

Ὁ σχολάρχης Μενιδίου (χωρίον παπὰ τὰς Ἀθήνας) κ. Ν. Ατβαδᾶς, πρὸ μικροῦ ἐπανελθὼν εἰς τὴν θέσιν του ἐκ τοῦ στρατοῦ καὶ θέλων νὰ ἐφαρμόσῃ ἐμπράκτως ὅσα διελάλησεν ἐν Μενιδίῳ καὶ ὅτι τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα πλέον εἶνε ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἡ Θράκη, ἡ Ἀλβανία, ἡ Μακεδονία ἡ Κύπρος μετὰ προηγουμένην πολεμικὴν διδασκαλίαν εἰς τοὺς μαθητάς του, ἐχώρισεν αὐτοὺς εἰς δύο τμήματα ὥρισε τοῦς ἀρχηγοὺς καὶ βαθμούχους καὶ τοὺς ὡδήγησεν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης.

Ἡ πρώτη ψευδομάχη εἶχε θέμα τὴν διάβασιν τοῦ Κιφισοῦ καὶ κατάληψιν τῆς ὁδοῦ Ἀθηνῶν—Τατοΐου ὑπὸ τῶν μὲν ὑποστήριξιν δὲ τῶν μερῶν αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἄλλων.

Αἱ μαθήτριαι τοῦ σχολείου ἦσαν αἱ νοσοκόμοι τῶν δύο στρατῶν. Εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Κηφισοῦ παρὰ τὸν θελκτικὸν Κτυπητὸν συνήφθη ἡ πρώτη μάχη. Εἰς διάστημα ἐλαχίστων λεπτῶν ἐγεφυρώθη τεχνικώτατα διὰ λίθων ὁ ποταμὸς ὑπὸ τὴν ἀντίστασιν τῶν ἀμυνομένων καὶ μετ' ὀλίγον οἱ Κυανοί, οἱ ἐπιτιθέμενοι, ἐνίκησαν τοὺς Λευκούς Ἡ δημοσία ὁδὸς μετ' ὀλίγον κατελήφθη, ἀφοῦ οἱ ἐπιτιθέμενοι ἔπηραν καὶ τὴν σημαίαν τῶν Λευκῶν.

Αὐτὴ εἶνε ἡ καλλιτέρα διαπαιδαγώγησις τῶν νέων Ἑλλήνων.

ΤΑ ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

Κων)πολις, 19.— Ἡ κυβερνητικὴ μεταβολὴ εἶναι πάντοτε ἀποφασισμένη, ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὸν Μ. Βεζύρην θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τῶν περιστάσεων ἢ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἢ ἅμα τῇ συγκλήσει τῆς Βουλῆς ἀντικατάστασίς του. Οἱ ὑπουργοὶ τῶν Οἰκονομικῶν, τῶν Δ. Ἔργων, τῶν Ταχυδρομείων καὶ Τηλεγράφων καὶ πιθανῶς τῆς Δικαιοσύνης θ' ἀντικατασταθοῦν. Ἂν ὁ Μ. Βεζύρης ἀποσυρθῇ, θὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ ὁ Χακῆ ἢ ὁ ἐκ Παρισίων προσεχῶς φθάνων πρώην Πρέσβυς Μουνὶρ πασᾶς.

Τὸ Κομιτᾶτον ἀπεφάσισε τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ταχυδρομείων καὶ Τηλεγραφημάτων Ὀσκὰν ἐφένδη ὃυσαςεστηθὲν κατόπιν τῆς στάσεώς του εἰς τὸ ζήτημα τοῦ Καβακλῆ, καὶ τῶν ἐν Ἀνατολῇ μεταρρυθμίσεων.

Εἰς τὸ πρῶτον κατέκρινε ζωηρῶς τὰς ὑπεκφυγὰς τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας καὶ ἐζήτησε τὴν παράδοσιν τοῦ συλληφθέντος εἰς τὸν Ρῶσσον. Εἰς τὸ δεύτερον ἐκηρύχθη ἀποκαλύπτως ὑπὲρ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ ρωσσογερμανικοῦ σχεδίου, ὅπερ προέτεινεν Ἕλεγχον.

Τὸ Κομιτᾶτον ἀπεφάσισε νὰ ἔλθῃ ὁμοίως εἰς ἡμιεπισήμους διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Ἡ ἀστυνομία ἐνεργεῖ συλλήψεις Τούρκων εἰς εὑρεῖαν κλίμακα. Αἱ τελευταῖαι ἀνακρίσεις ἀπέδειξαν τὴν πρόθεσιν τῶν συνωμοτῶν, ὅπως προσβάλουν τὴν Ὑ Πύλην, ὡς εἶχον πράξει οἱ Νεότουρκοι.

Ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ μεγάλου καφενείου τοῦ ἔναντι τῆς εἰσόδου τῆς Πύλης προσεκλήθη νὰ μεταφέρῃ εἰς ἄλλο μέρος τὸ κατάστημά του πρὸ τῆς λήξεως τοῦ συμβολαίου του. Τὸ μέρος θὰ χρησιμεύσῃ ὡς σταθμὸς ἀστυνομικῆς φρουρᾶς.

Αὐλών, 22.—Πλέον τῶν 500 ἀνδρῶν τῶν διαμερισμάτων Αὐλῶνος, Θοράτ καὶ Ἐλβασὰν ἐζήτησαν νὰ ὑπερετήσουν εἰς τὴν χωροφυλακήν. Ἐκτὸς τούτων εἰς τὰ νέα σύνορα πλέον τῶν 300 ἐθελοντῶν ἀναμένονται Τὸ νέον σῶμα τῆς χωροφυλακῆς οὕτω ἐνισχυθὲν θὰ καταλάβῃ τὰ σύνορα ὅταν οἱ Ἕλληνες τὰ ἐκκενέσωσι.

Κων)πολις, 9)22.—Τὸ Κομιτᾶτον δέχεται νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Ἀρμενίους 18—20 Βουλευτικὰς ἕδρας. Ὑπόσχεται τὴν ἐκλογὴν τῶν ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων ὑποδεικνυομένων ὑποψηφίων. Ἀλλ' αἱ ἀρμενικαὶ ἐπιτροπεῖαι ἐπιμένουσιν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκλογῆς τῶν Βουλευτῶν των ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων.

ΑΛΒΑΝΙΚΑ

Ἀθῆναι, 9)22. — Ἀγγέλλεται ἐκ Σκόδρας ὅτι σύρραξις ἔλαβε χώραν μεταξὺ Μωαμεθανῶν καὶ καθολικῶν.

Ἀθῆναι, 10)23. —Ὁ Μπεκὴρ ἀγᾶς ἔφθασεν εἰς Αὐλῶνα, ἵνα ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τῶν ὁρδῶν τοῦ Κεμὰλ βέη πρὸς κατάληψιν τῶν ἑλληνικῶν μερῶν.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

Λονδῖνον. 20—Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπέργων νηματουργῶν αὐξάνει καθ' ἑκάστην. 20.000 μηχαναὶ τοῦ Λαγκασάϊρ ἐργάζονται μὲ ἠλαττωμένον ὡράριον. Οὕτως 7000 περίπου ἐργάται χάνουν 3000 λίρας καθ' ἑβδομάδα. Πλέον τῶν 14000 ἐργατῶν εἰδοποιήθησαν ὅτι θ' ἀργήσουν διὰ τὰ Χριστούγεννα ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα.

Κων)πολις, 22.— Αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ ἤρχισαν εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν.

Παρίσιοι, 9)52.—Κατὰ τὴν «Ἠχὼ τῶν Παρισίων» ὁ κ. Καγιὼ προτίθεται νὰ ἐκδόσῃ δάνειον 1800 ἑκατομ. φρ.

Ὁ κ. Δοῦμερ, πληρεξούσιος τῆς Γαλλίας κατὰ τὰς. μετ' αὐστριακοῦ ὁμίλου διὰ τοὺς ἀνατολικοὺς σιδηροδρόμους διαπραγματεύσεις, ἐπέστρεψεν ἐνταῦθα. Εἶπεν ὅτι ἡ ὁριστικὴ συμφωνία ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀποτελεῖ τὸν πρόλογον τῆς οἰκονομικῆς προσεγγίσεως Γαλλίας καὶ Αὐστρίας. ἐξ ἴσου συμφερούσης διὰ τὰς δύο χώρας.

Λονδῖνον, 9)22.—Ὁ κ. Βὰς, τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου ἐδέχθη τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀγγλικῆς σχολῆς.

Οἱ «Τάϊμς» ἐν ἄρθρῳ περὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους κατακρίνουν τὴν ἀξίωσιν τῆς Ρωσσίας, ὅπως ἀναγνωρισθοῦν ἰδιαίτερα δικαιώματα ἐν Ἄθῳ εἰς αὐτὴν.

Τοιαύτη ἀξίωσις ἀπειλεῖ γράφουν οἱ «Τάϊμς» νὰ διαταράξῃ τὴν ἰσορροπίαν ἐν τῇ ἐγγὺς Ἀνατολῇ.

Ἐν τέλει οἱ «Τάϊμς» ἐκφράζουν τὴν γνώμην, ὅτι ἡ Ρωσσία θὰ δείξῃ περισσοτέραν μετριοπάθειαν ἐν ζητήματι ἀρκούντως λεπτῷ.

ΒΟΥΤΥΡΑ ΑΔΟΛΑ

Καθιστῶ γνωστὸν εἰς τὸ Σ. Κοινὸν Λευκωσίας καὶ περιχώρων ὅτι ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ Πάσχα ἐπρομηθεύθην ἀρκετὴν ποσότητα Βουτύρων Ἀνατολῆς καὶ Χαλεπίου γνησίας προελεύσεως καὶ ἀξίων τῆς φήμης των.

Μία μόνη ἐπίσκεψις θὰ πείσῃ πάντας περὶ τῆς ἀρίστης ποιότητος τούτων. Οἱ προμηθευόμεμοι κατὰ πάντα θὰ μένωσιν εὐχαριστημένοι.

Πωλοῦνται εἰς τιμὰς συγκαταβατικὰς τουλούμια τῶν ὁ ὀκάδων καὶ ἄνω καὶ τενεκέδες.

Γεώργ. Κ. Μέτζιγκας.

ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ ἀπὸ 1)14 Ἰανουαρίου ἡ μικρὸν ἔξωθι τῆς πόλεως μεγάλη οἰκία τοῦ κ. Κ. Σ. Λοΐζίδη, ὅπου ἦτο ἐγκατεστημένη ἡ κλινικὴ τοῦ κ. *Müller*.

Πλειότεραι πληροφορίαι παρὰ τῷ ἰδιοκτήτῃ μεγαλεμπόρῳ κ. Κ. Σ. Λοΐζίδη.

ΚΑΠΕΛΛΑ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ

Καπέλλα ἀγγλικὰ τελευταίου συρμοῦ πωλοῦνται εἰς τὸ γραφεῖον τῶν Κυρίων Καρουάνα Υἱῶν τῆς πόλεώς μας.

ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ ἡ οἰκία τῆς κυρίας Εὐτυχίας Χρ. Κολόμβου κατὰ τὴν ἐνορίαν Αγ. Ἀντωνίου, περιλαμβάνουσα τρία δωμάτια ἀνώγαια καὶ τρία ἰσόγαια μετὰ μαγειρείου καὶ ποσίμου ὕδατος, κήπου κ.λ.π.

Πληροφορίαι παρὰ τῷ κ. Χρ. Κολόμβῳ.

ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΑΓΟΡΑ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

Σῖτος τὸ κοιλὸν	γρ. 35		—38
Κριθὴ	»	» 17	—18
Βρόμη	»	» 15	—16
Ὄροβος	»	» 45	—46
Ἄνισον ἡ ὀκᾶ	»	4 3)4	5
Λινόσπορος	»	» 3	
Κουκκία ξηρὰ	»	παρ. 75	—80
Σταφ. μαῦραι	»	» 2	—2 1)4
» βρασταὶ	»	» 70	—80
Γεώμηλα γαλ.	»	» 40	—50
Κρόμμυα	»	» 20	—30
Ἔλαια ἐντ. ἡ λίτρ.	γρ. 21		—22
Βάμβαξ	»	» 30	—31
Οἶνοι τὸ γομάρι	»	140	-180
Κουμανδαρία	»	230	-280
Ρακὴ σούμα 20 β. ἡ ὀκᾶ		3 1)2	—3 3)4

ΑΠΟΙΚΙΑΚΑ

Ὄρυζα ὁ σάκκος	γρ.	213 1)2
Σάκχαρον	»	310
Σάπων ἔλλην. ἡ ὀκᾶ		7 1)2
Πετρέλ. ρωσ. τὸ κιβ.		80
Καφὲς ἡ ὀκᾶ		15—16
Μακαρόνια ἐντόπια ἡ ὀκᾶ	γρ.	4
Φιδέδες ἐντόπιοι	»	4 1)2